

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ŽENSKI SVET

LETNIK VII.

FEBRUAR 1929 / VII. ♦ ŠTEV. 2.
(NOVA SERIJA LETNIK I. ♦ ŠTEVILKA 1.)

VSEBINA 2. ŠTEVILKE: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

OBRAZI IN DUŠE: JELENA J. DIMITRIJEVIČA. — (Delfa L. Ivanica) . . .	Stran 33
MRTVOROJENI. — Pesem. — (Ruža - Lucija.)	40
NA GLOGOVEM. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva.)	41
ŠI - KING. — (Mile Klopčič.)	46
IZ ŠI - KINGA. — Pesmi. — (Mile Klopčič.)	47
PRAVLJICA O KAČI. — (Janez Rožencvet)	49
OBRAMBA MATERE. — (F. B.)	54
HIGIJENA V KUHINJI. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.)	56
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Gospodinjstvo. — Kuhinja. — O lepem vedenju. — Književna poročila. — Listnica uredništva. . .	Str. 59, 60, 61, 62, 63, 64
ROČNA DELA.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. — Letna naročnina Din. 64.—, polletna Din. 32.—, četrtletna Din. 16.—. — Za Ameriko Dol. 2. — za ostalo inozemstvo Din. 100.

Uredništvo in uprava začasno NA ERJAVČEVI CESTI ŠT. 2,
Izdajateljica in odgovorna urednica: Darinka Vdovičeva.

Tiska tiskarna J. Blasnika nasl. v Ljubljani

Odgovoren Mihael Rožanec.

MIROSLAVA LEITGEB - Ljubljana
JURČIČEV TRG ŠTEV. 3

Ročno in strojno vezenje.

Vezenje narodnih noš. Krasna izbira finih robcev.

Predtiskane, začete in izgotovljene vezene.

POSEBNOST: Zastori in perilo po naj-novejših okusno sestavljenih vzorcih.

Vse potrebščine za predtiskanje v izbiri.

Naročnicam „Ženskega sveta“ 5-odstotni popust.

OBRAZI IN DUŠE.

KARLA BULOVČEVA.

Po par letih se je zopet predstavila javnosti. Decembra 1928. je priredila v Ljubljani samostojno razstavo svojih del in kritika je padla po njej s silo, ki preseneča celo pri nas, kjer smo vajeni gorjačarskega tona. Iz razstave same ni razumljivo, zakaj tolika nemilost. Morda zaradi

reklame?! No, kdor ima količkaj pojma, kako se stvar «naredi» drugod, se nad umetnično pohlevno reklamo ne bo spodtikal. Še Bog, da se ne bi nikoli za desetkrat manj vredno stvar ne delala stokrat bolj vsiljiva propaganda! In sploh, zakaj naj se reklama umetniku šteje v greh!? Če naj postane umetnost splošna potreba, jo je treba vendar propagirati, a s propagando mora začeti zmerom proizvajalec. Umetnik, ki bo v domišljavi pasivnosti čakal, da pridejo ljudje sami k njemu, danes ne bo veliko koristil ne sebi ne umetnosti.

Sicer je vsak kritik končno umetnici nekaj dobrega priznal, a to je bila komaj senca pravičnosti. Bulovčeva je zaslužila več. Res, da niso vsa njena dela enakovredna in lahko se katero več ali manj opravičeno popolnoma odkloni, toda umetnik, ki bi ustvarjal samo brezhibne umotvore, se še ni rodil. Tudi pri najslavnejših imenih ni vse čisto zlato. Res je tudi, da

imajo vsa dela Bulovčeve nekaj, kar se imenuje manira. Pri njej posebno razčlenjevanje oblik celo tam, kjer ni ne potrebno ne motivirano, a manira ubija šibka dela in šibke umetnike. Toda pri močnih je drugače. Sčasoma se omili in kolikor je ostane, je pač ostane, ne da bi posebno škodovala. Naivni kritiki jo smatrajo potem še za posebno vrlino in značilnost umetnikovega izražanja. — Kar je pri Bulovčevi graje vrednega, je desetkrat odtehtano s

Matija Gubec.

presenetljivo enotnostjo duha, ki veje iz vseh njenih del. Razločujejo se sicer po vrednosti in po dobi nastanka, ampak nikjer ne dobimo vtisa, da bi bila umetnica šele s trdom samo sebe iskala.

Tako se očitujejo samo močne osebnosti, in kakor povsodi, je tudi v umetnosti osebnost (ne oseba) več kot vse drugo. Zato se Bulovčeva ugodno razlikuje od onih umetnikov, ki iz notranje revščine brenkajo zmerom na eno struno. Razstavljeni predmeti so pričali, kako mnogostranska je. Od portreta in spomenikov gre preko bahantskega dekorativnega motiva do vdane religiozne misli. In pri toliki različnosti, kolika intenzivnost izražanja z omejenimi sredstvi, ki so pravi plastiki na razpolago.

Ženski portret ni samo podoba osebe ampak resnično občloveško življenje; spomenik predstavlja pesnika sploh, velikega brezimenega, čegar beseda naj bo seme bodočnosti; na de-

korativnem reljefu ni upodobljen mož s činelami ampak dražljivi zvok instrumenta, in iz skupine treh bitij diha sama pobožna mistika.

Kdor vkljub temu še pogrēša v umetnosti Bulovčeve duha in duhovnosti, mu bo težko pomagati.

Čudno, da ni nihče izmed kritikov opazil, kako dobro umetnica komponira. Že pri posameznih figurah, še bolj pa pri skupinah bi moral postati na

to vrlino pazoren. Seveda komponiranje ni novo. Včasih je bilo jako v čisljih, ampak zadnja desetletja je propadlo, ker so skušali umetniki utreti umetnosti prosto pot ravno tam, kjer jo bodo zmerom omejevali neminljivi zakoni. Zato vidimo, da sodobna likovna umetnost tam, kjer naj se podreja arhitekturi, navadno niti minimalni zahtevi dekorativnosti ne vstreže. Kaj šele, da bi znala samostojno kaj povedati.

Dela Bulovčeve so monumentalna, ker ima umetnica pravi čut za proporcije in ritmus ter podreja intenzivnosti izražanja vse drugo. Sama velikost del nima z monumentalnostjo nič opraviti. Zato je tudi za presojo razstavljenih stvari postranskega pomena, če si je zamislila izvršitev nekaterih del v neobičajnih dimenzijah. Končne dimenzije določa itak realnost in veliki projekti so samo za male ljudi greh.

Umetnica je razstavila osnutke, da pokaže svoje zmožnosti in pove, kaj je je volja delati. Vstvarjati hoče umetnine, vsem vidne in vsem dostopne. Da je naloge zmožna, je dokazala, in abotna je misel, da bi se pri izvršitvi ne znala do umetniško dopustne meje prilagoditi še zahtevam materijala in realnosti. Saj si je za svoje umetniško izražanje izbrala kiparstvo, ki je že po svoji naravi najbolj

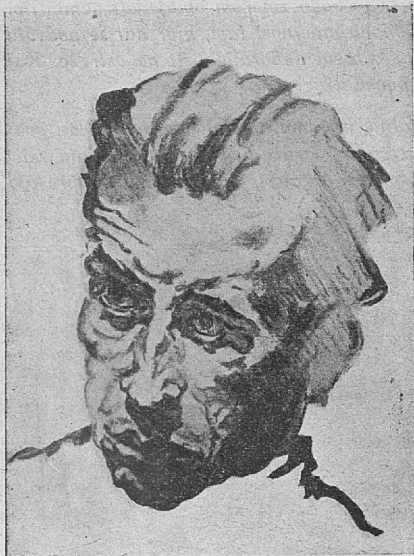

Gabrijela.

utesnjena in zato najbolj težavna umetnost. Razgibana oblika del Bulovčeve je tudi skladna z duhom časa. Danes ko je vse, kar nas obdaja, očitno nestalno in spremenljivo, moramo pač iskati lepote v svetu, kakoršen je, in ne kakoršnega bi si želeli. Zato se ne moremo dosti naslajati nad mirnimi oblikami in starim idealom lepote, temveč zahtevamo instinktivno od umetnine v obliki ono razgibanost, ki jo zahteva življenje od naše duševnosti.

In življenjepis umetnice?

Je kratek. Rojena 1895. na Bledu, otroška leta kakor sploh pri otrocih, potem študiranje, sanje, delo in — in revščina, strahovita revščina. Danes po dolgi trnjevi poti poleg ogabnih kritik priznanje občinstva, — ki so mu bila razstavljena dela v obče jako vse — in prav neznaten gmotni uspeh. Sedaj pošlje svoja dela na razstavo v Barcelono (Špartjo).

Igralec Blaž.

Ampak motil bi se, kdor bi si po teh besedah prdstavljaj. Karlo Bulovčevo kot fanatično, mrko umetnico. Ni prav nič divja, ne straši s kako specialno teorijo in je sploh preprosta. Tudi smeje se, kakor vsaka druga ženska. Če kdo ne najde v njenih delih »rahločutne ženske duše«, naj ne dolži nje ampak umetnost, ki prizna svoj spol samo v slovnici. Umetnost ljubi nad vse, a v svoja dela ni lepo zaljubljena. Zato ne pozna autosugestije, pač pa avtokritiko. Sreča zanjo, ker kaj

bi bilo, če bi pričakovala pobude in razodetij od strahotne jalovosti naše poklicne kritike.

Janez Rožencvet.

Dete. (Ivan Mrak.)

*Angelček mili
z nežnih vej
v prvem zelenju vzbrstelih —
z mlade matere naroča
po zardelih se licih je vzpel,*

*po njenih očeh zaposegel,
ki so, nebes se mila plavina,
ljubih mladik vradostila;
«Ta dva mi daj kamenčka!»
je bila detetu želja.*

Tebi. (Ivan Mrak.)

*Gora se v zraku
sinjem okopava,
se smeje, prepeva,
tako se mi zdi,
da si, Karla, ti,*

*ko te boža
beseda moja — —
Tako sva močna, silna,
da zrcalo najino
natura je vesoljna.*

Na Glogovem.

(Anka Nikoličeva.)

(Nadaljevanje.)

V.

Par let pozneje se je Peter zopet vrnil. Imenovan je bil za nadučitelja na trški šoli, mlad nadučitelj, ki je prehitel v napredovanju toliko zaslužnih starih tovarišev. Prišel je ponosen in vesel, poln samoza-vesti, načrtov, nad in — nalogov.

A načrti mladega nadučitelja se niso tako naglo uresničili.

Zgodilo se je nekaj povsem nepričakovanege. Nadučitelj Peter Glog se je zaljubil. Zaljubil se je nenadno in tako silno v mlado, nežno učiteljico Marijo, ki je poučevala prvi razred, da je pozabil na vse, na prijatelje, karijero in politiko. In ni se prej umiril, dokler se ni udala Marija njegovi viharni, nestrpni snubitvi in postala njegova žena.

Mladi zakon je potekal v popolni skladnosti. Marija, zgodaj osirotela, je živila dolga leta pri oddaljeni sorodnici pokojne matere, ki ji je bila ob enem krstna botra. Nazivala jo je »teta Toni«. Stara gospa je lepo skrbela za osirotelo deklenco, ki je prejemala po očetu-uradniku skromno vzdrževalnino. Kar je primanjkovalo, posebno v letih, ko je bila na učiteljišču, je dobra duša primaknila. Svetal je bil Marijin spomin posebno na detinska leta. Tedaj je živel na Gorici — tako so nazivali skromni gradič njenih varuhov — še striček Edi. Poleg strička je bil tam tudi velik pes z rjavo, dolgo dlako. Vedno jih je spremljal, če so se sprehajali po širokem drevo-redu starih hrastov, ki je vodil v bukov gozd. Tla so bila vsa lisasta od solčnih žarkov, ki so se prikradli skozi veje. Marija pa se je zabavala tako, da je stopicala z drobnimi koraki vedno le po solčnih lisah. O, že takrat je ljubila solnce. In kako je ljubila solčni vrt pred gradom, ki je nekoliko kruljevo stopal v terasah nizzdol po griču. Tam je gospodaril Miha, Miha hlapec, Miha vrtnar, gospodarjev sluga, poštni sel in Bog si ga vedi, kaj še vse. Poleti je nalagal na ročen voziček bele, goste rože žlahtnih karfijol, rdeče šope okroglih korenčkov, krhko solato, zelenkaste bučice, kodraste snopke petersilja, zmršene glave ranega ohrovt, trde krogle rdečega zelja in kar je bilo še podobnih kuhinjskih dobrot, ter vozil v trg na prodaj.

Pridelek iz vrta je bila vsa Mihova plača. Zato je vedno godrnjal, če teta Toni ni pustila, da bi prodajal tudi sočne rane breskve, rdeče grozdčije in bela stebila plemenitih špargeljev. Le-te je lastnoročno zavijala v bel tenak papir, skozi katerega so se motno odražale bledovijoličaste glavice. Breskve in drugo rano sadje je postlala v lične, iz domačega vrbja sple-tene košarice med trtno listje, da jih pošlje znancem v trgu. In Miha je mrmral, ko je oddajal koške in zavojčke enkrat v lekarni, drugič pri zdravniku, pri sodniku in tako naprej. Kaj bi se lahko izkupilo za vse to, pa če bi prav potegnil parkrat s konjem v samo mesto!

Ko je umrl striček, je postalo bolj žalostno. Marija je bila tedaj že velika deklica, ki je hodila v šolo. Nič več se ni zabavala z žabami v veliki luži in skakala preko blatne vode — hop — in Sultan za njo — hop — a sveža nedeljska obleka je bila vsa oškropljena, ojoj, in čevljički mokri. Nič več ni kuhala na drobnem štedilniku ob imaginarnem ognju jedila, ki jih ne najdeš v nobenih kuharskih bukvicah. Vsako jutro sta hodili s teto Toni «natupovat». Hodili sta iz shrambe v kokošnjak, iz mlekarije v klet in v veliko modro prepleškano sobo prvega nadstropja, ki je imela balkon, a je služila za nekoliko boljše kaščo. Na balkon nisi smel stopiti, ker so bile deske v podu strhle — a v sobi so bili nasuti kupi orehov in na solnčnih oknih se je cedil zlati med iz dišečega satovja na velike, pisane sklede. In v majhen košek, ki ga je vsakokrat nosila Marija na komolčku, je položila dobra tetka tu rdeče jabolko, tam rezinico presnega masla, košček sladkorja, par orehov, konček odlomljenega sata —

Ko je mala gospodična vse skuhalo in pojedla z izbornim tekom, je šla s punčko Dondo na izprehod po vrtu. V Mihovo kraljestvo med peso in kolerabo ni nič kaj rada hodila. Stari je bil siten in grdo je gledal, če se je preveč smukala okoli ribeza, jagod in vrtnih malin. Ostala je rajši na vrhni terasi med gredicami, kjer so bile cvetlice in čebele. Tu se je smela pogovarjati z metulji in spremljati čebele do ulnjaka, kamor so nosile polne nožice rumenega cvetnega prahu. Vsak dan je smela nabrati šopek cvetja, ki ga je teta Toni potem razvrstila po modrih, zlatih in rdečih vazah. Kako je izbirala po gredicah! Vse rože je poznala, vse, od spomladanskih pestrh anemon in žametastih mačeh, preko debelih rožnatih marjetic in «zelenih Než», do «Goreče ljubezni» in ponosnih cinij, ki so, kakor prevzete gospodične, strmo stale na svojih debelih, a votlih steblih. Lepi so bili grmi polni rožnatih srčkov, šopi bohotnih potonik, dolge vrste modrih perunik ob zidu in pisane gredice preljubih verben. O, vse je poznala, turški nagelj, georgine, astre in balzamine, da balzamine s tistimi smešnimi, kosmatimi sadovi, ki so se razpočili in zvili, čim si se jih dotaknila, in ti natresli polno dlan drobčkanih, črnih semenskih kroglic. Tudi pozimi je bilo vedno nekaj cvetja na Gorici, saj so imeli toplo gredo in rastlinjak. Slednji je bil seveda na pol prazen in rumena Maréchal — Milka, ki je bila takrat tako v modi, je samotno plezala s svojimi mehkiimi vejami pod strop. Okoli Božiča je zacvelo nekoliko dišečih hijacint, par tulipanov, takoj na to so skrivnostne kale razvile svoje velike, beložametne škarniclje in še pozneje so se pri-smejale vesele cinerarije. Da, vse, vse je poznala mala Marija, saj so bile rože njene prijateljice, njene tovarišice, njene oboževane začarane princeze —

Morda jih je tako ljubila, drage cvetlice, morda se je pogovarjala z metulji, s čebelami in žabami, morda je hodila za solnčnimi lisami, ker navzlic vsej dobroti prijazne tetke v njeno življenje le ni posijala ljube-

zen. Čim večja je postajala, bolj se je odtujevala teti. Ni bilo ne konfliktov, ne žal-besede, niti neprijaznosti ni bilo od nobene strani — a tudi toplote ni bilo. Če se je vračala Marija na počitnice, se ji je zdela debela gospa v vedni črni, ohlapni, dolgi obleki povsem tuja in skoro se je morala nekoliko premagati, da je poljubila to rumeno lice, ki je kakor mehka vrečica padalo na široki vrat. Teta je bolehala. Tudi oči so postale nekam čudno steklene, roke zalite in hoja težka.

Še preden je končala učiteljske, je dobila nenadno poročilo, da teta umira. Solznih oči in s kesom v srcu je hitela na Gorico. Zakaj je ni bolj ljubila? Zakaj ni ostala pri njej, ko je bolehala? Seveda, teta bi ne bila dovolila. — Ali vsaj misliti bi morala večkrat in v ljubezni bi se je morala spomniti in morda v molitvi.

Zdaj leži sama na samotnem gradiču. Le Miha in Mica sta poleg nje. Nikdar ni bila pomislila, zakaj je teta po stričevi smrti tako znatno skrčila služinčad — Zakaj je prodala najprej Blatni Breg, potem mlado Bukovje — O, brezsrčna je bila, da ni nikdar pomislila, ali nima tetka morda skrb. In odkar ni bilo več strička, tudi ni bilo več gostov na Gorici. O kako je bilo prej veselo! V vrtni lopi so sedeli, pili črmino in kuharica je nosila na mizo. Pozno v noči so donele vesele zdravice in smeh prav do Marijine posteljice —

Ko sta z Miho privozila na Gorico, je bila teta mrtva.

V hiši je bilo že polno tujih ljudi. Bili so stričevi sorodniki iz bližnjega mesta. Vsi so že bili v črnini in prinesli so vence s seboj. Njo so gledali neprijazno in srce ji je postajalo vedno bolj težko. Ni bila mislila ne na črno obleko, ne na mrtvaške rože. Na srečo se je spomnila, kje cveto v solnčnem kotu zgornje terase jesenske vijolice. Vse je potrgala, vse do zadnje in jih povezala v velik okrogel šop, ki ga je močila s solzami. In ko je stisnila cvetlico ranjci med voščene prste, je bilo njeno srce tako mehko, raztrgano in zapuščeno, da je glasno ihtela in plakala. In zdelo se ji je, da pokojnice še nikdar ni tako ljubila.

Ko so odprli testament, se je izkazalo, da so bili glavni dediči stričevi sorodniki. Prav za prav ni nihče kaj drugega pričakoval, kajti premoženje je prihajalo od njegove strani. Vendar bi bilo mogoče, da bi ta Marija —

Že so jo gledali bolj prijazno, vse dotlej, dokler ni povedala oporoka, da deduje Marija vse tetino perilo, srebrnino in nakit, in modri servis, ki ga je vedno tako občudovala, če so pogrnili z njm na tetin ali stričev god. Tudi si sme izbrati izmed pohištva toliko in toliko komadov, ne glede na njihovo vrednost. A nepraktična Marija tiste dni ni mislila na vrednost. Izbrala si je okroglo, gladko polirano mizico, pri kateri je teta igrala s stricem in prijatelji piké ali marijažo, trebušasto komodo z okroglimi okovi iz medenine, stekleno omaro, pred katero je sanjarila toliko otroških sanjarij. Debeli Kitajec iz porcelana je stal tam notri in venomer nihal z glavo,

drobne skodelice vseh barv in oblik, košarica iz benečanskega kristala polna pisanih steklenih cvetk, tintnik z levjo glavo, visoke kupice iz rubinastega stekla z vrezanimi slikami, srebrn naprstnik v škatljici iz vijoličastega baržuna. O, prekrasna omara detinskih let — In staromodno zofo si je poželega in ozke stolčke, ki so stali v tajinstvenem »salonu«, ki se je odklenil njeni strmeči radovednosti skoro samo o Božiču. Vzela si je okroglo, črno uro, na štirih rumenih nožicah — teta je pripovedovala, da je izrezana iz lesa libanonskih oljk. In tetino sliko, oljnat portret mlade gospe v preko ramen izrezani obleki iz bele, trde svile, tenka v pasu, z neizmerno širokim krilom in z rožo v laseh.

Sorodstvo se je oddahnilo. Na Gorici so ostale dragocene perzijske preproge, težke izrezljane omare iz hrasta in orehovine in Marija je celo smela za svojo skromnost shraniti vso svojo robo na gradiču vse dotlej, da jo bo rabila. Saj je ena izmed podstrešnih sob itak že hranila pohištvo pokojne matere.

Tako je pripovedovala Marija Petru Glogu, ko sta hodila, mlada zaročenca, med cvetočimi livadami. Govorila je rahlo, zaničljivo, skoro boječe. Vmes se je nasmehnila, in čisto je stopila v njene lepe oči vlaga spominov. Nad poljem je plalo solnce in njegovi žarki so se lovili v Marijinih kostanjevih laseh, objemali so njeno ozko, lepo oblikovano lice, da je bilo videti skoro prosojno. Njen ritmičen korak je bil ves mehak. Tako je bila dražestna in sladka, da jo je Peter sredi polja privil na-se, to svojo milo, zlato Marijo, in jo držal ob sebi tesno, tesno, ves ginjen, je držal svojo plaho deklico, ki je prvičkrat v življenju začutila veliko, gorko ljubezen, ki jo je obdala kakor topel plašč.

Na jesen sta se poročila.

Takrat se je domenil Peter z očetom in postavil prizidek z velikim oknom, ki je gledalo na češnjev vrt. In poleg je prizidal nekaj sobic in prostorov, da je bilo na Glogovini vse lepo urejeno za mlado družinico. Tja gori je postavila Marija svoje pohištvo, okroglo mizo, omaro s Kitajcem in pisano, široko zofo. Tam so za širokim oknom cvetele njene rože. Tam je šivala in sanjerala, tam je čakala na svoje prvo dete.

Kako je ljubila Glogovino in vse, kar je bilo krog nje. Očeta Jerneja, ki je gospodaril sam v »stari hiši«, marelice kraj vinograda in vinograd! Vse trte je poznala, vse grozde je imela skoro preštete. »Ona-le mala Graševina, oče, osemnajst grozdov ima, osemnajst, pa takih-le,« — je hitela in Jerneju je bilo vse toplo okoli srca. Saj je vedel, da se vrne Peter, in ta-le Marija ga je pripeljala. Da, vsako prosto minuto sta prišla in stikala po gozdu in po polju, po hlevih, vrtu in sadovnjaku. Kako lepo se hodi tako-le v dne, ki je ljubezen v srcih in življenje polno cvetja.

Ob letu je povila prvo deklico, Klementino.

Čez leto drugo.

Peter je tako srčno želel fanta — četrto leto pa je zagledala luč sveta Lujiza.

Ko se je rodila še Marija, je umrl stari Glog.

VI.

Marija je ostala sama. Sama s svojimi deklicami, s svojim gospodinjstvom in s svojo Glogovino, na kateri je večinoma živela:

O, da, Peter jo je še vedno ljubil. Dober je bil ž njo, in bili so večeri, ko je bilo med njima tako toplo, kakor tedaj v poletju med zorečimi njivami. A teh večerov je bilo vedno manj. Peter se je vrnil v staro tovaršijo, pogreznil se je v delo, ki ga je bil prekinil. V par letih je postal nadzornik, zaupnik vlade, kmalu nato državnozborski kandidat. Njegova pot se je okrenila strmo kvišku.

VII.

Po desetih letih mirnega zakona se je zgodil skoro čudež. Petru in Mariji se je rodil sin. Peter je blaznel od sreče in veselja. Sin, sin. Kakor da je nanovo oživel za rodbino. Začel se je pečati z deklicami. Starejši dve je poslal v slaven penzjonat, mlajši je vzel k sebi v trg, da bi obiskovali trško šolo. Marija naj bi ostala na Glogovini sama s sinkom in skrbela samo zanj, da, samo zanj.

Mariji se je zdelo vse kakor sanje. To pozno dete, ta nežni deček naj je bil njen otrok. Mnogokrat, ko ji je ležal v naročju in je gledala blede obrazke s finim noskom, in božala mehke laske, svetle kot predivo, ko je postlala drobčkano ročico v svojo toplo dlan, je zmajevala z glavo, se smehljala in šepetala: «Fridel, da si ti moj fantek, Fridel, mali, ubogi Fridel moj.»

In «Fridel, Fridel,» ga je klicala vsa Glogovina. Ko je ležal v beli zibelki, ko ga je pestovala že davno odrasla Lizika, ko je lezel neokretno po po travi in ko je stopal s prvimi, negotovimi koraki v pisani svet Glogovine, vedno ga je spremljal klic, mehak, božajoč, boječ, svareč in ljubezni poln: «Fridel, Fridel.»

Ko je mali Fridel začel klicati papa in mama, je nekega večera, ko sta sedela s Petrom ob velikem oknu, ki gleda na češnjav vrt, povedala Marija, da zopet pričakuje dete.

Peter je vzdrltel. «Marija,» je šepetal in stiskal njeni roki, «Marija, daj mi zopet sina.» In ona se je nasmehnila, a v srcu ji je vstala tuga in solze so ji stopile v oči.

* * *

Ko je tisto spomladansko jutro stopila Marija na rob planote, je zagledala sinčka z Liziko prav sredi brega pod cvetočimi češnjami. Svoje-glavno zre malček v snežne vrtove. Belih cvetov se mu hoče. Lizika nekaj ugovarja — a Marija ve, kako se bo boj končal. In res je zdaj-le pripo-

gnila črno, gibko vejo, jo odlomila in že vihti máli zmagovalec cvetno žezlo v zraku —

«Fridel» —

Previdno stopa Marija nizzdol med cvetočim drevjem.

«Fridel» —

Teško izvojevana cvetoča palica pade v travo. Dvoje ročic se proči materi nasproti in kmalu ji sedi mali mož v naročju. «Fridel, Fridel» —

«Prav imaš, Lizika, čas je, da dobi naš fantek malico. Ajd, teci, moj junaček, teci —»

Sama pa se napoti naprej v dolino.

Vsakdanji izprehod jo vodi tod, potem mimo mlina, in ob gozdnem robu zopet nazaj na vrh do vinačarije. V mlinu zdaj gospodinji viničarjeva Malka, ki se je poročila s kmečkim fantom iz vasi. Od Zalke, ki je odšla na možev dom, sta kupila lepo imovino. Tako se je odkrušil prvi drobec Glogovine. Petru ni bilo za mlin, ko je bil na prodaj. «Oče Jernej ne bi nikdar pustil, da gre v tuje roke, nikdar,» je pomislila Marija. «In jaz tudi ne,» je dejala tiho sama sebi.

V vrtu poleg mlina je kopala Malka. Zemlja je bila črna, rahla in topla, da se je kar kadila. Mladi ženi sta se druga drugi nasmehnili — tudi Malka je pričakovala dete. Njen najstarejši jo je pravkar primahal iz šole — «Kako je, Stane,» je dejala gospa z Glogovine, in pogladila zamršene temne kodre. A Stane je imel preveč opravka z ogromnim krajcem kruha, da bi se utegnil razgovarjati. Samo črne oči so se smejale in zagoreli obrazek je žarel —

Gospa Marija pa je rahlo privzdignila svoje dolgo krilo ter odšla naprej po stezi med cvetočimi vejami. Ozimina je pognala že visoko, bukovje se je odelo v nežno zelenje, zrak je dišal po vlagi, solncu in vijolicah.

Marija je mislila na dete, ki bo. Ki naj bo sin. Zakaj mora biti sin? Peter želi, da bo deček. Peter. Kdo je Peter? Peter, njen mož, Peter, oče njene dece, Peter, topli sen njene mladosti — Mnogokrat, ko je ležala v poslednjih mesecih ob njegovi strani, je v nočeh, ko je begal spanec od njenega ležišča, dvignila tiho, tiho glavo in gledala njegov obraz. Da ni bilo nekaj sivih las v njegovi plavi bradi, da ni bilo nekoliko ostrejšje črte od nosu do kraja ustnic, ne bi mogla reči, da se je postaral od tedaj, ko sta hodila roko v roki pod poletnim solncem. In vendar, kako daleč, daleč so bili tisti časi. Ta mož ob njeni strani, da, to je Peter Glog. Nadučitelj Glog, nadzornik, poslanec. Njen mož je, njen soprog, ki želi, da mu da še enega sina. Ta tuji mož ob njeni strani želi, da mu bo rodila sina — Zakaj baš sina? O, s kako muko, s kakšno iskrenostjo prepolnega srca je v prvih letih zakona želela, da bi ljubljenu možu dala sina. Ali je bilo prav, da je ubogim deklicam ukrutila najbolj sladko ljubezen matere do otroka, ki je še samo njen? Ali je bilo prav, da so vse njene misli hitele nasproti

vedno le sinu, ki ni prišel? In ko je končno prišel, pozno, ko ga ni več pričakovala, ko mu ni več hodila nasproti z vsemi svojimi sanjami, z vsemi svojimi upi — ali je bilo prav, da je živela zdaj samo njemu?

Stožilo se ji je po deklicah. Po veseli Johani, debeluški — plavolaski, ki je mrzela šolo, po mali Mariji, ki si je znala s tako pristrčno ljubeznjivostjo priboriti prostorček ob mami, po vihravi Lujizi, visoki in sloki, s predolgimi in pretankimi rokami in nogami njenih dvanajstih let. Klementina je bila že skoraj gospodična, ki je hodila v licej glavnega mesta. Resna, nekoliko zadirčna, je tiščala ves dan v knjigah. Do Fridelnovega rojstva je bila očetov ljubljeneč, saj je bila po zunanosti in značaju skoro deček. Ž njo se je Peter največ bavil — a čudno, Mariji je postala skoro tuja. Poletnega doma na Glogovini ni preveč ljubila. Ko so o počitnicah in ob sobotah prihajali otroci na oddih, se je brž znašla vsaka deklica tam, kamor jo je najbolj vleklo. Vesela Hanca je sedela med kokošmi, Lujiza se je vrgla v travo, strmela v nebo in plavala z begajočimi oblaki v tuje zemlje, Marija je stala pri čebelah, a Klementina je brala, brala in brala.

In ti moj otrok, ki šele boš? Kaj je tebi zapisala usoda v življensko knjigo? Kaj boš, kakšen boš, čegav —

Marija je prišla do njiv. V rjave brazde je pokladala viničarka Mina bele krhle krompirja. S tipičnimi, enakomernimi kretnjami je iztegnila roko, sklonila život, izmenjala korak. Marija je sedla na klopico pod brezami kraj njive.

Kakšno bo moje dete —?

Mlade breze so pripogibale tanke veje in jih kopale v solncu —

Kakšen boš, otrok moj?

Škrjanček se je dvignil iz razora visoko v zrak —

O ti, moj otročiček neboljeni, kaj boš in kakšen boš, — moj boš, res moj, tako ves moj, kakor še ni bil nobeden, in neizmerno te bom ljubila —
«Bog daj, Mina, Bog daj» —

—
«Dobro, Mina, dobro.»

—
«Hvala, Mina. Pa toliko se še mučite v Vaših letih?!»

—
«Cene in Pepček, res? Vrneta se že tako kmalu? Lahko se boste potem oddahnili. Seveda, odkar se je tudi Lenka poročila —. Kaj ne, otroci, da da — Sedite tu-le malo poleg mene, Mina, in pripovedujte.»

Pa sta sedeli vinačarjeva mati in gospa Marija na klopici pod brezami in kramljali.

Peter tega ne bi maral. Nekdaj je rekel tozadevno nekaj besedi in od tedaj se je čuvala Marija zaplesti se v domač pogovor z viničarjevimi, če je bil on na Glogovini. Ona pa je cenila te delavne ljudi, in ljubila je njih

domačo govorico. Rada je stopila v viničarijo, rada je poslušala, če so dekleta pela in če je zaigral Martin na harmoniko. Medtem se je bil oženil in pripeljal okroglo rdečeličko na viničarijo. Lenka se je omožila na dobro posestvo v sosednjo vas, in čevljarček je še vedno šival in krpal čevlje, če ni bilo dela v vinogradu. Za oba najmlajša pa je bil kruh na viničariji prepičel, dokler so bili vsi doma. Zato sta šla pred leti služiti dolarje preko velike luže. In zdaj se vračata, doma pa jih čaka denar, ki sta ga pošiljala v hranilnico. In Mini žari obraz v materinskem veselju.

A delo kliče. In zopet natrese viničarka Mina v pehar belih krompirjevih krhľjev, stopi v novo brazdo in poklada z enakomernimi gibi kos za kosom v mater zemljo.

Tudi Marija je vstala. Hladno ji je postalo navzlic toploti spomladanskega solnca. Še par korakov in bila je na vrhu.

* * *

Ko je odcveta trta in je v Marijinem vrtiču zadehtela rezeda, so položili v zibelko na Glogovini novorojenčka. Bila je deklica. Prekrasna deklica, z okroglimi ličeci, temnimi laski in z očmi, ki so sijale kakor zvezde.

Marija pa je ležala vsa bleda in zmučena med belimi blazinami. Zdravnik se ni ganil od njene postelje. Ženske so stopale tiho in pazile, da niso zaropotale s posodo.

Tretji dan so otroka krstili. Marija je tako želela, in želela je, naj krstijo deklico Eva.

Ko so prinesli malo Evo nazaj iz cerkve, je zaprla njena mama oči za vedno.

(Dalje prih.)

Ni izmerjena še tvoja pot. (Ema Delsingerjeva.)

*Enota izprevrgla se je v kaos
in v slutnjah težkih duh se opoteka,
da bi zajezil krizo in razkol,
ki žalostna sta slika tega veka.*

*O, človek, ni izmerjena še tvoja pot!
Ne veš, da komaj si le v svitu razodetja
in da šele se bode ti razkril
pomen globok vseh najglobočjih sil živetja.*

Dnevnik iz zapuščine. (Milena Mohoričeva.)

Sredi pozlačenega gozda stojim in poslušam pesem padajočega listja; vrh goric stojim in poslušam pesmi veselih viničarjev; svojemu srcu prisluškujem.

Misel za mislijo pada v brezdanje brezdno obupa.

* * *

Prijatelj moj, stopinje iščem k tebi. Da bi ob vztrepetavanju mojega srca zavalovile tvoje daljne poljane, da bi ob moji žalostni povesti tvoja roka rahlo segla preko mojega čela, da bi se na tvojih ramenih odpočila moja trudna glava.

Tako daleč sem. Srebrne peroti belega angelja so se narahlo dotaknile moje misli. Plavam nad zemljo, kakor korak preko žametnih preprog palače skrivnosti.

Neutešno iščem stopinj do tebe. A kako bi jih našel kedaj do človeka človek?

* * *

Tam med vrhovi se to noč borita sever in jug. Razbrzdani glasovi se zaganjajo v domove, viharne misli bude, nemir srca prinašajo.

Meni pa je, ko da mi leži na trepalnicah tisoč let. Zdi se mi, da je moj brat vihar med vrhovi in da je njegove pesmi zvok — ko da se z življenjem pogovarja smrt.

* * *

Bojim se ljudi: Vsakteremu izmed njih se je tisočkrat odprlo moje srce, tisočkrat krvavelo zastonj. Tako neizmerno daleč so, da njih roka ne seže do moje roké. Tako mrzel je njih pogled.

Kakor utrinki so bližanja ljudi. V temo zatonejo in človeka je strah po njih.

* * *

Staro povest so pripovedovali nocoj in bila je kakor moja.

— Bil je učenec, svojemu mojstru od srcá vdan. Ko pa se je odpravljaj na pot, je zmajal mojster nad njim z glavó. In ni mu dal blagoslova, ne dobre besede in roké v slovo.

Vstal je in se odpravil. V srcu je nosil s seboj drobno lučko vere. Težka mu je bila pot in truden je legel ob njej. Tedaj je v sanjah ugledal v neškončni daljavi svoje cilje. Groza ga je obšla. Ko se je vzdramil iz sna, se je domislil in spoznal, da je odšel na pot brez blagoslova in jih ne doseže nikdar.

Vrgel se je v tolmun reke, ki je spremljala pot. —

Tudi jaz omagam. Čutim, kako pojema moja misel; in moja beseda je kakor poslednja pesem strepetavajočega laboda.

* * *

Samota vse naokrog. Tako daleč je svet.

Tihe harmonije večnostnega miru mi segajo v srce in vabijo, vabijo...

Vem — preblizu so mi, prepojene so in predaleč je svet, da bi se ne nagnilo k njim moje življenje.

* * *

Visoko nad skalovjem je krožil nekoč orel; spenjal se je višje in višje. Sedaj pa leži ob robu prepada s strto perotjo in nepremično zre v nedogledno temo.

Tudi moje življenje je kakor strta perot onemoglega ptica.

* * *

Ko gledam raztresene liste mrtvega prijatelja, se mi zazdi često, da so morda moji lastni. Morda so iz onih mračnih dni, ko so pokopavali ljudje z menoj moj strti in uničeni drugi obraz.

Lepa Vida. (Črtomir Zorec.)

(Zgodba uboge služkinje.)

Dobra je dežela istrska, zlata je tista zemljica v ogradah: za vse, ki jo ljubijo, ki so svoje življenje združili z njenim, ki ji dajejo od svoje krvi in od svojih sokov, da more roditi in živeti.

Pa tisočkrat lepša, tisočkrat dražja je vsem, ki so šli od nje. Morje in daljava je med njimi in med njo; pa čimbolj globoko morje in čimbolj neizmerna je daljava, tem globočja je ljubezen in tem večje hrepenenje po daljni domovini. Srce jim je polno bolnih sanj: zmerom čuje tisto pesem z goličav in gmajn, sluti veter z Učke, ki prinaša vonj z livad, polnih kamenja in skritih rož.

Vračajo se lastavice z juga v svoje gnezdo, vračajo se Istrani v svoje skale, k svojim majkam, ki so plakale vso zimo. Blagor njim, ki se s spoznanjem vrnejo, ki mater svojo vzljubijo pred smrtjo, ko ni prepozno. —

Lepa Vida pa se ni vrnila... Blede roke je po domu vila in se strašno je jokala...

* * *

Šla je tudi Reza Černigojeva od doma. Bila je najlepša v dolini motovunski, njeno srce pa je bilo kakor kamen: brez bridkosti je pustilo staro majko, brez solza je šla iz rodne drage, brez pozdrava je odplula ladja proti jugu, proč od Istre...

Solnce se je skrilo za oblake in prezgodaj utonilo. Črna burja se je vzela od nekod in je tolkla ladjo, morje in galebe, da so trudni sedali na jambore.

Bila je težka noč brez zvezd, noč, ki človeku sanj ne da, ki vest budi in dušo zbega, da nič ne ve ne kod, ne kam. — To noč je prišlo nekaj v lepo Rezo, da je jokala od bolesti.

Zlato jutro je pregnalo noč, viharje in vse solze: zasmejalo se je mlado srce lepe Reze. Ladja je drsala po gladini, kot da bi imela tisočero jader, vsa razpeta; tisočero novih upanj je bilo spet v Rezi. Šla je med mornarje in je pela ž njimi južno pesem o ljubezni. Njena kri je vriskala vsa divja in pozabljala...

* * *

Prišla je v Kairo. — (Joj, kako je hudo bití sam v tujini!) — Tisto toplo čudno noč, ko je Reza kakor plaha ptička begala po cestah, je zajokala stara majka v težki slutnji...

Reza Černigojeva se je izgubila v noči, vzela je slovo od dneva in od solnca. Noč jo je prižela nase, ji sesala mlado kri in zdravje, ji telo ožela, da je bilo kot vela roža. Prej tako bela in lepa polt je postala bolna in nečista...

* * *

Dolga leta je trpela Reza. Njeno srce ni več zmoglo sanj o sreči, oči so plakale brez solz, trudne roke niso mogle koprniti več čez morje in dalje, srce njeno pa se je zvijalo v neizmerni boli.

* * *

Prišla je pomlad v deželo.

Reza je ležala v bolnišniški sobi. Utrujena, vsa bolna je ležala in jokala od nemoči. Z žejnimi očmi je pila solnce, kakor slepec, do večera. Potlej je s tankim sluhom ujela pesem in zvenenje zvezd nad Istro; zaslučila je v vetru vonj vijolic, ki oznanjajo pomlad v dragah; še je zaslučila v hladni sapi dehtenje rdečih nageljev, ki oznanjajo ljubezen z oken...

• Vsak dan bila Reza je bolj bolna, vsak dan je huje žalovala. Ko je bilo ji najtežje, je umrla. Ubit pogled je bil uprt v zvezde in njene blede roke so se še v smrti stezale k Istri, daljni domovini...

Pesem. († Srečko Kosovel.)

*Nekoč je živel Dante,
O, to je bil velik poet!
Bednega, zaničevanega
danes pozna ves svet.*

*I jaz sem imel Beatrice —
a kam, kam je odšla?
Ne znam, ne morem v nebesa,
preveč sem sredi peklà.*

*Beatrice ga je pripeljala
od peklà preko vic do nebes,
Božanska komedija dala
mu je svetoven sloves.*

*Komedijo res sem doživel,
čeprav je napisal ne bom,
in če — naj končavam v nebesih?
Ne, jaz bom končal s peklòm!*

Rdeča roža. (Pavla Rovanova.)

V vazi vene tvoja roža, blede in umira — ž njo umira moje ranjeno srce.

Še pred rožo je umrla tvoja ljubezen brez križa in sveče, brez mojega blagoslova.

Tako umirajo otroci, spočeti v grehu, rojeni pred časom, zavrženi v cestno mlakužo in blato.

Moja ljubav pa je spočeta na svetlih stezah, rojena iz solnca in luči, gojena z mojo srčno krvjo. Ti pa si njen stvarnik in — krvnik.

Iz te poslednje besede se je razcvetela rdeča roža, ki sedaj vene in blede in je zapisani smrti.

Tudi moja ljubav vene in umira — umreti ne more. Tebe išče, kliče in vabi!... In..

Naj te srečam v šumu mestnih ulic, ali na široki, prazni cesti, se vsa tresem in trepetam:

Iz ljubezni, ali sovraštva?

Ko te v skrivnostni tihoti večernega mraka moja duša moli in moja beseda kolne, drhtim vsa, ko splašena ptica:

Iz ljubezni, ali sovraštva?

Kadar je moje hrepenenje tako silno veliko in neutešeno, da bi lažje umrla, ko da te kje ugledam, se vsa zbegana vprašam:

Kaj je to? Ljubezen ali sovraštvo?

Glej! Moja levica je prožena v objem, in moja desnica tišči samokres: O, pridi že, pridi, da se razjasni ta strašni dvom!

Tri želje. (Dora Grudnova.)

*Tri želje imam,
edino so moje bogastvo;
v zameno jih dam
za vsako beraško cesarstvo.*

*Prva želja — ni baš skromna, ne;
ker ptičjih peroti si vneto želim:
če krila imam, se dvignem nad vse,
kar brani, da svoje življenje živim;
v svobodnem razmahu sinjine preletam,
ne gnjavi mi duše plazеči zemljan;
svobodno si sanje v girlande spletam
in pojem Lepoti — če krila imam.*

*Tri želje imam,
edino so moje bogastvo;
v zameno jih dam
za vsako beraško cesarstvo.*

*Druga želja — bila bi pač skromna,
če vsem bi enako bil Bóg darežljiv:
da pala bi z neba mošnja ogromna,
denarcev pa v njej zaklad neusahljiv;
bi ž njimi dobrine si vse osvojila,
kar sanja si vroče jih reven zemljan;
in vseh bi slasti se kupljivih navžila,
bi pela Življenju — če denarcev imam.*

*Tri želje imam,
edino so moje bogastvo;
v zameno jih dam
za vsako beraško cesarstvo.*

*Tretja želja — čez vse bi ponižna bila,
če v srcu samotna bi vzklila;
a spremlja jo dvoje prešernih sestrá —
med njima sem željo si tretjo usadila:
za mojo ljubezen pogumnega fanta,
pa bodi tako še mi skromen zemljan —
bi pesmi rodila ko grozdja trta,
če krila, denarcev — in fanta imam.*

*Tri želje imam,
edino so moje bogastvo;
v zameno jih dam
za vsako beraško cesarstvo.*

Opij se, duša. (Ema Delsingerjeva.)

*Opij, opij se svetlih sanj,
izbičana ti duša moja,
da záplamti življenski ti ponos
v simfoniji boja.*

*Opij, opij v sozvočju se vsemira,
da se bolest razplete v melodijo;
o, skloni se v žarišče tajnih sli
in strni z večno Harmonijo!*

Ibsen in feminizem. (Leontine Zanta. -- Iz francoščine M. L.)

Ali je Ibsen feminist, ali ni?

Ce razumete pod feminizmom socialni sistem, ki naj bi dopuščal ženi, da živi sama, srečna in svobodna izven domačega ognjišča, ne hodite iskat dokazov v Ibsenove drame; ne našli bi jih. On vidi vse napake in hibe človeške družbe. Kako bi mu mogla ta družba biti primeren milje za razmah takih ženskih narav, ki so tako blizu instinktu, idealu, vedno v ekstremih, le redko na poti povprečnosti, koder gazi masa, ne da bi zamogla pogledati kvišku, prav kakor divja rasa v tolmunu. Ta družba, ki jo je veliki dramatik tako zelo napadal, ker kraljuje v njej laž, tista življenska laž, ki je, kakor pravi Relling — skeptični zdravnik v «Divji rački» — edini odpomoček bolezni, na kateri bolujejo bistrovidci in ki ji je ime brezobzirna pravičnost, ta družba gotovo ni ugodna za razvoj nekega višjega feminizma.

Že v svojih prvih delih nam Ibsen to prikazuje. Livija v «Katilini», Inger v «Gospej Ingeri iz Ostraata», Hoeghis v «Vojnikih na Helgolandu» in pozneje Agneza v «Brandu», vse to so izredne ženske. Mogočni ideali jih prevevajo in pa zavest, da morajo izvršiti neko socialno poslanstvo, in vendar zgreše svoj cilj, ker med potjo zapadejo ljubezni.

Celo edinstvena soproga Agneza, ki je visoko nad človeško ljubeznijo in ki ljubi Branda kakor apostola, kakor Boga, da mu žrtvuje celo malega Alfa, ljubljenega sina, celo ona umre premagana, nezmožna, da bi nosila na svojih ženskih ramenih težko breme socialne misije.

Ce se pa odrekate temu prejunaškemu in presplošnemu feminizmu in ste pripravljeni pustiti ženi njeno mesto ob možu, kot njegovo izpopolnitev, in če vprašate velikega dramatika, naj on sam določi to mesto, na desni ali na levi: ob domačem ognjišču ali v svobodni ljubezni, mislim, da boste težko razbrali njegov odgovor. Dasiravno je Ibsen kot filozof idealist, postane vendar pesimist, kakor hitro se ozre s svojim globoko prodirnim pogledom na človeštvo in njegovo življenje.

Rekli boste: Saj ostane žena pri domačem ognjišču, z vsem videzom razkošja in sreče, kakor Margit v drami «Slavnost v Solhangu». Ne zapuajte preveč, ona ni srečna. Poročila se je z Bengtom, ko je ljubila drugega. Ta drugi je bil ubog, Bengt je bil bogat, mogel ji je dati takoj pet sobaric. Margit je ženska, ki se je prodala, saj ni bilo drugega nego kupčija, če se je predala z zvezanimi rokami in nogami možu, ki ga ni spoštovala. Ko se pa Gudmund Alfsoen, nekdanji ljubimec, vrne, tedaj se dviga upor v tem srcu, ki se je prodalo, in ga pripravlja k zločinu.

Hedda Gabler je zagrešila isto napako. Bolj civilizirana, tó se pravi, spretnjša v laganju, je nekdanj odklonila Loesbörga, perverznega itelektualca, čigar perversnost je mistično in čutno ljubila. Strah pred škandalom

jo je odvrnil od greha, poročila pa je Tesmana, ker ji je kazalo, in pa, ker je hotela končati z Loesborgom. Ko se Loesborg vrne, izčiščen od ljubezni druge žene, izbruhne drama. Hedda si ga hoče zopet prisvojiti in se ne straši zločina.

Nato pride cela vrsta žená igračk, ki niso niti perverzne, niti hudobne, ampak samo naivno nezavedne. Porečete: Vsaj te ne bodo trpele, ki jih mož ljubkuje in razvaja, vživa ob njihovih čarih in se zabava nad njihovimi otročarijami! Motite se, trpele bodo in morda še huje nego one druge, ko bodo izpregledale. Selma v «Zvezi žená» je pač izredna umetnica, ki je z desetim letom poznala slavo; poročena je z možem, ki ji prikriva in prihranja vse težave življenja. Toda takrat, ko jih bo spoznala, ko bo njen mož iskal v njej opore, se bo uprla in mu očitala, da je ravnal do tedaj z njo kot s punčko, to se pravi kot z nesposobno. Stvari pa ne bo pritirala do poloma, zadovoljila se bo, da spremeni svoje vedenje.

Nora v «Punčkinem domu» se ne bo strašila pred popolnim prelomom. Saj je v tem slučaju krivica kričeča. Iz ljubezni do Torvalda, soproga, ki ni vedel, kaj je požrtvovalno žensko srce, je ponaredila podpis na listini, ki mu je prinašala denarja in miru, in on pride in zahteva od nje obračun njenega dejanja v imenu časti, v imenu družbe! Toda kaj pomenita zanjo čast, družba? Ona ne ve ničesar o tem. Obračun zahtevamo samo od dovršenega in odgovornega človeka. Človek take vrste hoče in mora postati tudi ona. Zato zapusti Nora, ne da bi se ozrla nazaj, dom, soproga, otroke!

Toda to so same upornice. Morda najde žena, če že ne sreče, pa vsaj notranji mir, ko prostovoljno prenaša četudi neprimeren zakon. Helena Alving v «Strahovih» je pristala na vse žrtve, celo v to, da je živila ob zavrženem bitju in delila z njim njegove orgije, da ga je zadržala pred še hujšim. Zato pa upa, da je rešila videz za svojega sina, ki ga je dala skrbno vzgajati daleč od doma, polnega pohujšanja. Zamanj; po očetovi smrti se sin vrne, že odrasel; v njem znova oživi vsa sramotna preteklost očetova.

Brez dvoma se po Ibsenovem mnenju žena ne more prilagoditi inštituciji, temelječi na laži. Naj se torej osvobodi zakonov, ki niso drugega nego predsodki, in naj se ravna po svojem lastnem zakonu, ki ji ga narekuje njena instiktivna in absolutna narava. Rebeka v «Rosmersholmu» poskuša na ta način svojo srečo; zgreši jo, dasiravno ni ničesar zanemarila, da bi uspela. Trdno odločena je, a ne more si pridobiti pastorja Rosmerja, če se njegova zakonita žena, nežno in vdano bitje, prostovoljno ne žrtvuje. Svojo namero doseže na makijavelističen način in nesrečnica se iz čuta dolžnosti vrže v reko. Ali bo Rebeka mogla vživati svojo zmago. Nikakor. Krepost se maščuje, čistost duše pastorja Rosmerja ne ostane brez vpliva nanjo. Razbičana od vesti vidita jasno v svojo dušo in se vržeta v reko še onadva.

Thea, junakinja svobodne ljubezni, ne uspe bolje. Zapustila je svojega moža in odšla z domačim učiteljem svojih otrok. Ljubi ga z ljubeznijo, ka-

tero lahko zagovarja pred svojo vestjo. Saj ga je ona rešila razvrata in pijače! Duhovno dete se je rodilo iz njune zveze, čudovita knjiga. Ta mož pa je isti Loaesborg, ki je nekdanj ljubil Heddo Gabler, predno se je poročila s Tesmanom. Zopet se snideta, perverzno zopet zadobi moč nad njima in ju privede do samomora!

Če je tako, kaj naj mislimo o Ibsenovem feminizmu? V nobeni smeri ne privede do uspeha. Samostojno živeča žena nima moči, da bi izvršila socialno poslanstvo, zakonsko ženo ovirajo predsodki in egoizem moža, emancipirana žena, ki je dvignila propalega moža, se mora boriti z zakonito ženo in v tem boju podležeta obe. Niti ene drame ne najdemo, v kateri bi nam bil Ibsen podal sliko zmagovite žene. Če pa gremo vsem tem pretresljivim dramam prav do dna, se vendar pokaže rešitev: žena naj se odreče svojim iluzijam o absolutni ljubezni, vrne naj se k relativnemu in realnemu, in manj bo trpela.

Svanhilda v «Komediji Ljubezni» nam daje ta izboren nauk. Zamamila jo je himera izvanrednega in poskusila se je v veliki in sijajni karijeri čiste umetnosti; toda propala je. Ali bi ne mogla pomagati bitju, ki ga ljubi, da bi v njej uspel? Pesniku Falku bi mogla biti inspiratorica vsled svoje velike ljubezni. Predno odide z njim na pot za ideali, ga vpraša: «Koliko časa bo trajala ljubezen? Ali si mi upaš priseči pred Bogom, da ne bo nikdar klonila, kakor uvela cvetka, ampak da bo večno duhtela?» — «Trajala bo dolgo,» odgovori Falk priprosto. — «O! Dolgo, dolgo. Kako strašna beseda! Kaj naj pomeni (dolgo časa) za ljubezen. Kakor da je žito uvelo... Otroka pomladi sva; mogočna in sveža, kakor je živela, naj umre najina ljubezen...»

In Svanhilda se odreče ljubezni, še predno jo je spoznala, in se odloči za najpozitivnejši marriage de raison, razumski zakon.

Ali naj v tem vidimo končnoveljavno rešitev? Morda, toda le pod pogojem, da besedo razumski primerno povdarimo. V takem zakonu, za katerega govori razum, bi žena mogla biti idealna družica, stoječa z možem na isti stopnji v intelektualnem in moralnem oziru.

Take žene nam pa Ibsen v svojih delih ni nikjer do konca orisal. Brez dvoma zato, ker se zanj, kakor za vsakega pravega umetnika pričena stvarjanje tam, kjer se neha kopija.

Spominjam se pri tem besed nekega svojega prijatelja: «Svojim dramam sem dal zaključke, ki mi jih je življenje odreklo.» Ali bi ta odgovor ne bil na mestu tudi za Ibsena? V svojem domu je imel tisto novodobno ženo, ki je bolj prijateljica nego soproga, stoječa na isti stopnji kot mož. Bila je to Suzana Thoresen, sama pisateljica in pesnica.

Ibsen je torej bil feminist, toda eden onih plemenitih, ki vidijo in hočejo ženo tako čisto in visoko, da ji ni mesta v naši pokvarjeni družbi, razen če se, nedostopna, bori proti njej le s svojo intelektualno in moralno silo, ki se vedno bolj uveljavljata.

O raku. (Dr. Josip Polrata.)

Vsak posamezni organ v našem telesu zavzema strogo zanj odmerjeni prostor in je navezan na stalno obliko, ki ostane nespremenjena, čeprav telo do gotove življenjske dobe raste in se njega osnovni deli neprestano obrabljajo in zopet prenavljajo. Za ta proces, to je rast in presnavljanje, pa so odgovorne vse one brezštevne in najrazličnejše celice, ki v svoji skupnosti in skladnosti tvorijo ta ali oni organ.

Na kateremkoli mestu našega telesa se pa lahko pojavi skupina celic, ki ali sploh ne spadajo na dotično mesto, ali pa se razlikujejo od drugih po svoji manjvrednosti. Ta novonastala skupina celic se neprestano povečava in širi v vedno večje in večje tvorbe, ki vstvarjajo v dotičnem delu telesa, kjer se nahajajo, nekako državo samo zase, ki je ne samo večjidel popolnoma neodvisna od organa, kamor se je zajedla, ampak je obenem tudi nezavisna od celotnega organizma. S svojo bujno rastjo hoče izpodrinuti in uničiti vse, kar stoji njenemu prodiranju na poti, pa najsibo dotični organ še tako neprecenljive vrednosti za celotni organizem. V poznejšem svojem razvoju se ta tvorba celic razlikuje v obliki izrastkov ali oteklin, bul itd. od ostalega normalnega tkiva, ki jo obdaja, ravno v tem, da raste popolnoma nezavisnosti in nesorazmernosti ter so celice same na sebi prazprav le manj vredna in bolezensko spremenjena tkiva.

Take bolezenske tvorbe, med katere spada tudi rak, napadejo lahko v vsakem trenutku ta ali oni del našega telesa in to brez kateregakoli povoda ali vzroka, ki bi ga mogli dognati. Zakaj se na tem ali onem tkivu, v tem ali onem organu kar naenkrat pojavi majhno in nezatno izhodišče za novo in žalibog večkrat življenjskemu obstoju nevarno tvorbo, na to važno in bistveno vprašanje ni do danes najti pravega in vsestransko zadovoljivega odgovora.

Ni pa vsaka taka novonastala bolezenska tvorba skrajno nevarna človeškemu zdravju; je namreč precejšnje število takih, ki sicer ovirajo razvoj in delovanje dotičnega organa ali tkiva, v katerem se razvijajo, a ga ne vničujejo. V to vrsto spadajoče tvorbe, imenovane včasih tudi «divje meso», nimajo v sebi nikake neposredne nevarnosti za organizem. Škodujejo le v toliko, v kolikor vsled svojega razmaha ovirajo pravilno delavnost bližnjih organov, na katere pritiskajo.

Nevarne pa so vse one nove tvorbe, v širšem pomenu besede r a k imenovane, ki se s svojega prvotnega mesta širijo kot manjvredno in bolno tkivo in razpredajo svoje kremplje, kakor drevo korenine, vedno globlje in globlje v zdravo in še nepokvarjeno meso in ga sčasoma popolnoma preplavijo. Rak se v poznejšem svojem razvoju ne zajeda samo na onem mestu, ki mu je bilo prvotna zibelka, ampak prehaja v bližnje organe in razjeda na svojem zmagoslavnem pohodu vse, kar mu stoji na poti. Toda

strašno in pravo njegovo delo se prične šele tedaj, ko njega posamezni delci pridejo v neposredni dotik s krvnimi žilami, oziroma z drugimi vodi, ki jim donajajo sokrvce. Pri tem se korenine in koreninice raka razpredajo vedno dalje in dalje v notranjost in napadejo na ta način najprej žleze bezgavke, odkoder vodi pot v krvni obtok. Te delce raka žene kri po vsem telesu in jih ustali na različnih mestih v organizmu, včasih daleč od prvotnega gnezda. Vsak tak delec, ki ga zanese krvni obtok v katerikoli organ, se razvija dalje in si vstvari svojo malo državico.

Kadar se rak tako vgnezdi v človeško telo, pod takimi in enakimi pogoji, je življenje nemogoče. «Rak mu je prišel do srca», to je, utrl si je pot v kri in prej ali slej je smrt edina rešiteljica trpečemu bolniku.

Kot ni dela človeškega telesa, ki bi ga ne mogla napasti jetika, ravno tako se tudi rak lahko vgnezdi kjerkoli v našem organizmu. Kakor pa napada tuberkuloza najraje pljuča, tako si rak najčesteje izbira ustnice, jezik, želodec, črevo in pri ženskah še prsa in maternico. To so najprikladnejša mesta, katerih se rak loti. Jetika razsaja med mladino, rak išče svoje žrtve med onimi osebami, ki so večinoma prekoračile 50. leto starosti. Če je mnogo odvisno od nas samih, da izbegnemo jetiki, pa ni glede raka ne naravnega ne umetnega varstva. Tuberkuloza že iz početka izpodkopava človeku zdravje tako, da bolnik čuti, da nekaj pri njem ni v redu; baš nasprotno je pri raku: pravi početki so tako mili in povzročajo v primeri z drugimi boleznimi v prvem štadiju svojega razvoja tako malo sprememb v telesu, da jih človek, ki se ne briga dosti sam zase, ne more niti opaziti, ali pa so tako malenkostne oblike in značaja, da jim človek ne pripisuje bogvekake važnosti. Šele čez čas se nenadoma izlije na človeka vse hudo in zlo in je že morda prepozno za izdatno odpomoč. In v tem je vsa grozota raka; ravno občutek bolečine, ki je bistveni znak skoro vsake bolezni, prihaja včasih do pravega izraza šele takrat, ko je razdirajoče delo morda doseglo že svoj vrhunec.

Vsako leto umira v Nemčiji približno 23 tisoč žen za rakom na maternici. Nikjer drugje ne napada rak ženskega organizma tako rad kakor na maternici. Zato je ta bolezen za žensko tako silno nevarna in bi morale ženske razumeti, kako potrebno in važno je, da spoznajo to bolezen že v prvem početku.

Rak v maternici sami, oziroma na njenem vratu, to je na njeni zunanji odprtini, izbira svoje žrtve med zreliimi osebami, kojih starost se giblje med 40 in 60 letom. Ni pa s tem rečeno, da so mlajše osebe popolnoma obvarovane pred tem zlom.

Prvi znaki raka so spočetka jako malenkostni, večkrat jih celo niti ni, tako da si dotična oseba niti oddaleč ne more misliti, kako veliko zlo se v njej razvija. Kot najbolj značilno znamenje moramo smatrati vsako, tudi najbolj malenkostno krvavenje iz spolnih organov, krvavenje, ki pa seveda ni mesečno perilo, nego tako, ki se pojavlja med mesecem, ali ono, ki na-

stopa po prenehanju menstruacije, to je v dobi, ki jo imenujemo klimakterij. Vsako tudi najneznatnejše krvavenje, ki ni perijoda, ali pa se pokaže potem, ko je za ženo že popolnoma prenehala ta doba, moramo vzeti v najbolj resen pretres, kajti te nepravilne krvavitve nas morajo v prvi vrsti opozoriti, da je lahko rak v maternici. Organizem sam nas opozarja na opasnost in nam kliče: «čuvaj se!» Ni pa rečeno, da je vsako krvavenje izven menstrualne dobe in v klimakteriju samem v zvezi z rakom na spolnih organih. So pač nekatera, čeprav redka obolenja maternice same, ki so vzrok večjim ali manjšim krvavitvam; vendar kdor išče v takem primeru gotovosti, se pravi biti ali popolnoma brezbrizen ali pa skrajno lahkomišelen. Šele pozneje uvidi taka oseba, kaj je s svojo lahkomišelnostjo zamudila; saj ji rak prikrajša življenje za celo vrsto let.

Pa ne samo krvavitve, ampak tudi vsako belkasto, oziroma rumenkasto perilo, ki se pojavlja v prej imenovani dobi, mora vznemiriti in zaskrbeti vsako žensko.

Najbolj žalostno je pa, da rak v svojih prvotnih početkih sploh ne povzroči bolečin, ampak se pojavljajo šele pozneje, ko je bolezen že razvita. Izgovor: «saj me nič ne boli in zato mi tudi nič ni», je lahko usoden. Ona ženska, ki čaka, dokler je bolečine v spodnjem delu trebuha ne prisilijo, da gre k zdravniku, se izpostavlja večji nevarnosti in lahko zamudi pravi čas za zdravljenje. Rak namreč v prvem početku nima občutnih zlih posledic za celokupni organizem in se njegovi vpliv dolgo ne občuti, pa se zato tak na raku bolan človek lahko dolgo časa počuti povsem zdravega; šele polagoma slabi delovanje njegovega organizma in se vedno bolj približuje splošnemu razpadanju. Bolnice hujšajo od dne do dne, njih koža izgublja naravno napetost in svežo barvo, telesna toplota se zviša, spe nemirno in se zbude pri najmanjšem ropotu, jed jim ne diši. Vse telo jim slabi, vsi organi pešajo in delujejo neredno.

Rak, ki se je ustalil na maternici, prodira svojo pot dalje in izpodkopa ženski življensko moč ter jo tira v neizbežno pogubo, ako ne pridemo dotičnici takoj in v pravem času na pomoč. Ženska, ki hrani v sebi raka, brez pravilne in izdatne pomoči ne preživi tretjega leta bolezni.

Do danes še ni znano, kje je treba iskati povzročitelje raka in zakaj se neki brez vsakršnih vzrokov rak v tem ali onem človeškem delu nenadoma pojavi in širi dalje brez prestanka; še bolj žalostno je dejstvo, da si proti temu zlu ne vemo prave pomoči, da ni zdravila, ki bi danes bilo kos tej razjedajoči bolezni. Edinole kirurški nož zamore ozdraviti in rešiti bolnika. Samo če odstranimo kirurškim potom z našega telesa vse ono, kar je bolno in organizmu samemu škodljivo, lahko rešimo trpiko. Operacija pa je tem lažja in zanesljivejša, čimprej se bolnica zaupa zdravniku, ko je namreč rak omejen še na razmeroma skromen prostor in kjer njega na vse strani razpredajoči se kremplji niso zašli že predaleč v notranjost organizma.

V zadnjem desetletju zdrave raka razen operacije tudi z radijeyimi in Roentghenovimi žarki ter so dosegli že lepe uspehe. Vendarle tudi v tem pogledu še ni izrečeno končno mnenje strokovnjakov, tako da moramo smatrati do danes edino le kirurgijo za skoro edino sredstvo proti raku, posebno pa še v naših krajih, ko nimamo na razpolago ne radija ne Roentghenovih zavodov, ki bi se mogli baviti izključno z lečenjem raka, posebno na maternici.

Ker more pravilno spoznati raka na maternici edino le zdravnik in se more ženska samo nanjega zanesti, zato je odveč priporočati vsaki ženski, naj gre takoj k zdravniku, samo k njemu in ob pravem času. Rak na maternici ni navadna bolezen, ki traja nekoliko časa in potem izgine, ampak neizbežno uniči tekom 2—3 let organizem, v katerem se nahaja. Zato pa ženska ne sme prezreti niti najmanjših nerednosti, ki bi se pojavile v njenih spolnih organih po štiridesetem letu. Vsako krvavenje izven normalnega perila oziroma v dobi klimakterija mora vzbuditi sum, da bi bil lahko rak. Kajti vsi tisti drugi početni znaki raka na maternici razven krvavitve so tako malenkostni, da se jih ženska niti ne zave ali se ne zmeni zanje.

Higijena v kuhinji. (Lea Faturjeva.) (Nadaljevanje.)

Kruh iz moke, ki je polna drugovrstnih ali neužitnih primesi, je vzrok težkim želodčnim boleznim. Ob slabem kruhu je posebno prizadet delavski stan, saj delavec-kruhavec. Namesto moči dobi strup*). In otrok, ki mu je kruh najljubša hrana. Dosti slučajev smrti in bolehavosti otrok in odrastlih imajo na vesti brezdušni tovarnarji in peki po velemestih, ki si delajo dobiček iz bolezni svojega bližnjega. V dobah hude lakote so pač pekli kruh iz lubja in korenin — da se pa dobi tudi v časih in v krajih, kjer je polno zdravega žita, škodljiv kruh, to vpije do neba. Med vojno smo jedli seveda slamnati in storžen kruh.

Pravilno spečen kruh iz prave žitne moke je lepo vzbočen, lepe gladke skorje, rjave barve, ki je pri rženem bolj zamolkla kakor pri pšeničnem in vleče pri ajdovem bolj na sivo. Dobro pečen hlebec iz dobre moke kar zapleše, ko ga zavrti gospodinja, in če udari s pestjo ob spodnjo skorjo, kar zabobni. Dober kruh ima prijeten duh, rahlo in krepko sredico, v nji ne sme biti velikih lukenj, ne kepic surove moke, ne svalkov, ne zajca. Sredica, ki se vleče, ki diši prekislo in zoperno, ki je grenka in kakor goba v ustih, je znak slabo pečene ali že pokvarjenega kruha. Od moke, ki se je pregrela na solncu, ne vstaja kruh rad, se drobi in lomi, nima prave barve ne okusa. Kruh s *krompirjem* je moker, težak, gobast in progast. Plesni rad. Primes *ječmenove* moke se pozna, ker kruh poka in se lomi,

*) Na Gorenjskem so dobili med vojno v nekem kraju kostanjevo moko. Več ljudi te dobilo hude krče, en otrok je umrl.

njegov duh se jako razlikuje od duha pšeničnega, okusa je bolj grenkljastega. Tako poka in se lomi tudi kruh vsled primesi *ovsene* moke ter ima zoperen okus in duh. *Prosen*a moka naredi trd in nizek kruh, ki pa ni neokusen. Kruh iz *pokvarjene* moke ima kakor rdeče pikice in prah po sredici.

Med potvarjajo s korenjevim in sadnimi sokovi, s klejem, škrobom, sirupom, z žgano in presno moko raznih vrst, s sladkorjem, vodo, peskom — in podobnimi stvarmi; ni ga skoraj živila, ki bi bilo tako pogotoma potvorjeno kakor med. Iz zmetka in sladkorja, iz sladkornega sirupa narejajo pravi in pristni med, ki pa vsaj ni škodljiv. Medu, ki je narejen iz snovi, ki mu niso prav nič podobne, pridevajo rožmarina, dušice i. dr., da diši medu prilično. Pri nas se še dobi pristen med, v Ameriki pa cvete potvarjanje in znanika s čebelicami je pri večini medu na amerikanskih trgih edino, kar spominja na pravi med.

Pravi med ima osvežujoč prijeten duh po vosku in po paši, iz katere je nanešen. Tudi okus in barva sta odvisna od paše. Tako je svetlo prozoren akacijev, lepo rumen lipov in ajdov, bolj zamolkle barve smrekov. Pa tudi med od mladih čebel je bolj svetel kakor med od starih, in najboljši med izgubi svojo lepo barvo, če ne ravna jo pravilno ž njim, če pride vanj preveč voščevine, če ni v pravi posodi in na primernem kraju.

Če je tudi nekaj razlike po paši v barvi in okusu, ima vendar vsak pristni med svojstven medeno sladek in nekoliko rezek okus; kar pogrenči, kar je omledno, kislasto ali jedko, ni pravo. Pristen med teče v prozornem gostem curku, se topi rad, se strdi na mrazu. Se ne vleče, (kuhani se vleče) ni sluzast, ne dela trdih kep.

Pristen med se raztopi v žganju. Kar se zgosti in usede, je primes.

Med je strupen, če je bila paša strupena. (Volčin). Po takem medu boli glava in se dviguje želodec, se dela omotica.

Potvorjen med se pokvari rad, jame kipeti in ima hud duh. Ni vžiten.

Mleko je posebno pripravno za prenašanje bolezni.*) Pokvari se rado in potvori se lahko. Potvarjanje mleka je pač največji znak surove samopašnosti; kdor prinaša slabo mleko, mori naravnost otroke in slabotne odrasle. Zaradi velike važnosti in lahke potvorbe tega živila so uvedene po vseh večjih mestih preizkuševališča, kamor prinese lahko vsak mleko na pregled. Pa tako preiskovanje ne prime zla pri korenini, treba bi bilo kakor v Ameriki pregledovati hleve, shrambe in posodo.

Mleko potvarjajo z moko, s škrobom, z milnico, beljakom, s sladkorjem in kdo ve še s čim.**). Pridevajo mu toľšče oljnatih semen, loja,

*) V Zagrebu so dognali med vojno, da je prišel v neko družino legar po mleku, ki ga je namolzel vojak na dopustu, dodeljen bolnici za legar. Na Dunaju je obolelo leta 1926. več oseb na čeljustih; pile so na letovišču mleko za kuęo na gobcu bolnih krav. Koze so prišle zelo pogostoma po mleku. Od mleka jetične krave se lahko nalezeš — to je preiskovala kraljevska komisija na Angleškem deset let.

**) V Parizu so zalotili sleparje, ki so delali mleko iz koštrunovih možganov in vode. Dr. Klenke, Hausfrau.

sveče, pobarvajo ga z rumenjacom, žganim sladkorjem, korenjevim sokom, cikorijo in drugim.

Pristno mleko je presno rahlo kiselastega okusa; ko zavre, zadiši mastno. Sicer pa ima rado duh po krmi, in tudi okus prevzame krma. Po repi in krompirju je bolj zatohlega, po pelinu grenkega okusa, po žafranu rumeno, po mlečecu jedko, po vživanju gotovih rastlin ali vsled boležni pride tudi rdeče, od božje milosti (gratiola) žene.

Barva dobrega mleka je lepo rumenkasta, kar je zelenkasto in preplavkasto, ni zdravo, kar je bolj čudno zmerno, je pribarvano. Če kaneš kapljo dobrega mleka na vrh palca, se razpolži kaplja počasi, in če vtakneš vanj debelo iglo, se je oprime. Lakmus-papir ne pordi v pristnem mleku. Po preizkuševalnicah tehtajo mleko in določajo tako njegovo pristnost. Ker je pa mleko tem lažje, čim bolj je mastno, ga posnamejo sleparji in prilijejo toliko vode, da ima še primerno težo. Sicer je pa mleko tudi bolj vodeno po slabi krmi, in ima samo na sebi 87% vode.

Primes vode določiš lahko tudi tako: v plitvi porcelanki pristavi nekaj mleka, da izhlapi. Od dobrega ostane 11—12% gošče, v kateri so soli, sirnina, mlečni sladkor in tolišča. Zelenkasto ali modrikasto in vodeno je mleko ali vsled bolezn krave ali vsled glivic, ki se rede v neprezračenih prostorih. Vsak močan duh, ki je v bližini mleka, se ga prime, razkraja ga žar solnca in meseca, zato ni dobro, če stoji mleko nepokrito na zraku, (oknu), če je v zatohli kuhinji, v bližini stranišč in gnojnc. Temačna, zračna in suha, hladna shramba je najbolj primerna. Posebno neprimerno pa je mleko v spalnici.

Nesnaga v mleku je nekaj silno zopernega. V mestih se boji vsak mleka, ki je na dnu posode. V Gradcu denaturirajo nečedno mleko tako, da je samo še za krmo. Ako postaviš mleko za 4 ure na hladen prostor v podolgovati ozki steklenki, vidiš lahko, koliko nesnage se sesede na dnu.

Sveže mleko se ne zasiri, če zmešaš pol mleka in pol 6% denaturiranega špirta. Mleko, ki je par dni po teletu, se zasiri pri kuhanju, je zopernega okusa ter povzroči drisko.

Poleti devajo prodajalci v mleko sodo, da bi se ne zasirilo, kmetice prinesejo kuhano mleko na trg. Mleko, v katerem je soda ali kaj drugega, ima zopern okus in se pripali rado.

Sploh pa ima mleko svoj pravi in pristni okus le takoj po molži; ko se začne pretakati in nalivati in prelivati in prenašati in se trese pri vožnji in preceja po mlekarnah — nima več nič svežega. V velikih mestih sploh ne vedo, kaj je pravo presno mleko, in zato so tako srečni, kadar pijejo mleko na kmetih. Tam imajo še mleko v lončenih latvicah in kozah, zato je tudi bolje; kovinaste posode dajo mleku drugi okus.

Mleko, ki stoji v nezdravih prostorih, se mora pred uporabo prekuhati, ker so se v njem nabrali mikrobi in je tudi boljšega okusa za kavo. Ne sme

se pa mleko dolgo kuhati in ne večkrat prekuhavati, ker zamori kuhanje najbolj redilne snovi v mleku. Toliko da zavre. Če vre mleko dlje, postane težko prebavno; snovi, ki tvorijo kosti in živce, se uničijo. (Dalje prih.)

Skrivnostni zakoni. (Po Strindbergu — F. B.)

Nedavno od tega mi je pripovedoval znanec sledečo zgodbico, ki je bila v svoji preprostosti tako strašna, da sem dalje časa razmišljal o slučaju.

Neki mož je prišel radi neznanega prestopka v zapor. Ko je tam sedel, je prejel sledečo novico o svojem domu.

Če je bil ravnatelj ali duhovnik, ki mu je novico povedal, na to se ne spominjam več; na vsak način so bile besede od človeškega jezika izgovorjene in so dosegle uho nesrečnika, da so mu prodrle v srce in naredile svoj vtis.

Žena jetnika je imela ljubčka; nekega dne, ko sta hotela biti sama, sta odstranila otroka, otroka zaprtega moža. Otrok je šel skozi okno in ni živel več.

To je bilo vse!

Ko sem slišal to zgodbico, sem mislil na malega Eyolfa*), ki je postal pohabljenec, ker sta hotela zakonca biti sama.

V tej zvezi se spomnim tudi na slučaj, ki se je leta 1893. zgodil v inozemstvu. Tu je »padel« pod enakimi pogoji neki otrok skozi okno. Če je sam »šel« ven, ne vem, zakaj v takih slučajih zna beseda prikriti dejanjsko stanje.

Tu sem se spomnil na prizor, ki se je davno zgodil in ki ga takrat nisem razumel. Otroku je bila določena kuhinja kot kraj, kjer se sme muditi. Kuharica ni ljubila otrok... Prišel sem, da poiščem malega, toda otroka ni bilo v kuhinji. Stal je na stopnišču ob odprtem oknu, štiri nadstropja visoko, in se nagibal čez — mislim, da je demon odprl to okno!

Prosil sem Boga, naj nama prizanese greh, ki sva ga naredila iz neumnosti! In nikoli več ga nisva naredila-

Kaj je to? Ali se nahajajo neki tajnostni, večni kazenski zakoni? Ali pa sta razum in čustvo pri detetu tako razvita, da je iz strahobnosti pred skrivnostim, ki so jih hoteli starši prikriti, tako prežet, da ga je strah živeti, ko se v nepravi uri igra s tajnostmi postanka življenja!

Tega mi ne vemo, tega mi ne razumemo, tega otroci niso razumeli, toda tako je!

Ne bodita jezna name, ti mati in ti oče, ker sem ti to nespodobnost pripovedoval! Morda mi boš kdaj hvaležen zato, ker boš rešen najstrašnejše bolečine, ki bi si jo bil iz neumnosti in nevednosti nakopal.

*) Ibsen: Mali Eyolf.

Po ženskem svetu.

«Mednarodna zveza odvetnic» bo imela letos v Parizu veliko zborovanje. Žene-odvetnice iz vseh držav se sestanejo tam, da se skupno zavzamejo za stališče žene v tem poklicu; saj mora baš odvetnica prenašati tako trpko konkurenco moških kolegov in se boriti proti tolikim predsodkom.

Društvo češkoslovaških gospa in deklet je poslalo vladi spomenico, v kateri zahteva, naj bi oblasti zaplenile po knjižarnah vse spise, ki žalijo pravnost, ter naj prepovedo mladini pod 18. letom vstop v nočne lokale bodisi kot gostom ali kot uslužbencem.

Ženske na županskih mestih. Pri letošnjih občinskih volitvah je bilo na Angleškem izvoljenih 10 žensk za županke. Čehinje so pri zadnjih samoupravnih volitvah dosegle lep uspeh: 5 žensk je bilo izvoljenih v odbor, v katerem imajo izvoljeni zastopniki nalogo, da proučavajo in zdrave socialne, prosvetne in higienske zadeve svojih krajev.

Devica Orleanska, s pravim imenom Jeanne d'Arc, je kot najbolj junaška srednjeveška žena častno zapisana v francoski zgodovini in v svetovni literaturi. Letos v maju bodo praznovali 500-letnico njenega junaškega čina, osvoboditve Orleansa, pa se je bodo gotovo tudi ženska peresa dostojno spomnila.

Jeanne d'Arc je bila kmetskega rodu. Že kot mala deklica je kazala tako izredno moč in odločnost, da so ji pripisovali čudežne, nadprirodne lastnosti. Ko so l. 1429. Angleži oblegali francosko trdnjavo Orleans in so francoske kraljevske čete že omagale, tedaj se je postavila 17-letna Ivanka na čelo armade in užugala sovražnika. Narod je videl v njej božjega poslanca, ki jim je rešil domovino. Kmalu nato so jo zavidneži izdali, osumili jo krivoverstva, zveze z vragom in čarovnicami, pa so jo oblasti obsodile v smrt na grmadi. Dvajsetpet let po njeni smrti so na kraljev ukaz nanovo proučili njen proces in dokazali, da je bila junaška mučenica nedolžna žrtev. Tudi cerkev, ki jo je takrat po svojem škofu isotakmo obsodila, ji je pozneje izkazala vso čast, saj so Devico Orleansko l. 1920. prišli med svetnice. Na letošnji spominski slavnosti bodo poleg predstavnikov najvišjih političnih oblasti tudi visoki cerkveni dostojanstveniki.

Materinstvo.

KO SILIJO OTROCI NA SKUPNE ZLETE...

Pred kratkim me je neka gospa vprašala, ali je prav, da se zletov udeležujejo tudi štirinajst, petnajstletne deklice. Njeno

vprašanje je bilo popolnoma na mestu in zato ji tu dajem odgovor, ker vem, da bo še katero drugo mater zanimal.

Dotična gospa mi je rekla: «Po zadnjem zletu sem opazila na neki deklici čudne spremembe. Postala je nekako zgovorna, a ni govorila o lepoti krajev, ampak o obeh, o prijaznosti in o ljubeznivih besedah tega in onega mladeniča. Opazila sem, da so na zadnjem zletu tej deklici nekoliko zmesali glavo in radi tega razloga so doma sklenili, da je ne pustijo več na zlete. Bojijo se namreč, da bi ne zašla. Od zapeljivih besedi ni več daleč, ker mlad, lep fant ima pri neizkušnem dekletu lahko delo.»

Popolnoma prav imajo oni stariši, da tako skrbno pazijo na deklico, ker mladina je res raztresena, a zato pa ima stariše, ki bolje poznajo svet in njegove slabe strani. S tem pa še nisem rekel, ali so zleti primerni za mlade deklice ali ne. Jaz stojim na stališču, da so zleti primerni ne samo za fante in dekleta, ampak tudi za otroke. Na zletih se krepi duh in telo, na zletih se plete pobratimstvo in posestrimstvo samo od sebe med udeleženci. Na poštenih zletih ne pridejo niti govori, kaj šele dejanja, ki bi lahko škodovala dobremu imenu udeleženk. Dober potek zletov pa odvisi predvsem od družbe: kakoršna družba, takšen potek.

V dobrem spominu so mi še besede mladega prijatelja, ki mi je nekoč hvalil neki zlet. Zadolovlji je vse udeležence. Vprašal sem ga:

«Ti, povej mi, koliko vas je bilo na zletu?»

«Sedem.»

Nato mi jih je naštel po imenih. Bilo je pet deklet in dva fanta. Vprašal sem ga:

«Kako je vendar mogoče, da je zlet dobro uspel, ko sta pa bila samo dva fanta? Dva kavalirja sta vendar premalo za pet deklet.»

Pomilovalno me je pogledal.

«Veste, kaj so mi rekla naša dekleta, ko sem jim povedal, naj povabijo še nekaj fantov, da bo več zabave? — Me ne gremo na zlete radi fantov, ampak radi zletov samih.»

Ta samozavesten odgovor mi je zelo ugaljal. Uvidel sem, da hodijo na zlete res samo radi zletov in se navzijejo krasote naše zemlje. Spoznal sem, da so dekleta spoznala pravi pomen zletov: okrepitev duha in telesa. S takimi dekleti bi se ne bal pustiti tudi najnaivnejše deklice, samo da bi vedel, da se bo zvesto držala njihove družbe.

Vse se torej ravna po družbi in lahko se včasih tudi pripeti, da se v pošteno družbo vrine tudi kaj slabega; potem je dolžnost družbe, da izloči iz sebe škodljivca, ako hoče ostati še nadalje poštena. Pri tem mislim predvsem one moške razuzdance, ki gredo na hribe, sploh na zlete, samo radi tega, da

so v bližini mladih deklic, ki se jim zde nezkušene, torej tem lažji plen. Te razuzdanice, ki kvarijo prave prijateljske odnose med celokupno družbo, kmalu spoznamo. Najraje se sučejo samo okoli ene deklice, s katero poskušajo biti tudi na samem, da ji lažje govoré sladke, hinavske besede, da tem lažje zmedejo njeno mlado glavo.

Na poštenih zletih hodijo izletniki skupno, kot bratje in sestre. Nikomur ne pride na misel, da bi skušal škodovati kaki sestri-zletnici, kot tudi pošten človek ne skuša škodovati lastni sestri. Ako se tudi govoré v odmorih ljubeznive besede, se govoré le v skupni družbi, v zabavo skupnosti, a ne za podle namene. V odmorih družba skupno počiva, na pohodu koraka zedinjena. Odmore in pohodi nam povedo, kaka je družba.

Jaz sem vnet zagovornik zletov, seveda samo poštenih, ker imam priliko, opazovati njih blagodejni vpliv na dušni in telesni razvoj. Zleti se mi zde vir, kjer črpa mladina veselje do življenja in dela. Dobro so mi v spominu besede nekega planinca:

«Ko se čutim trudnega, ubitega, premaganega od življenskega boja, napolnim nahrbtnik in grem v planino po zdravila, po moč, po veselje do dela, in povem vam, da se vedno vrnem poživljen, preroren, poln moči, pripravljen na bolj z življenjem.»

Mladina naj torej le hodi na zlete, v prosto naravo, samo stariši naj pazijo, kaka je družba. V poštenu družbi so varne tudi mlade deklice, tam ni nevarnosti za njihovo poštenje. Ako pa družbe ne poznajo dovolj ali je družba pokvarjena, matere pač ne smejo pošiljati neizkušenih mladih deklic in tudi ne dečkov z njo, ker taki družbi ni za življenje naravnih krasot, ampak predvsem za kaj drugega.

R. H.

Higijena.

Notranje krvavenje ima različne vzroke in se pojavi nepričakovano:

Krvavenje iz nosa je posledica udarca ali padca, drezanja v nosu itd. Stisni nosniki s sredi, polagaj na tilnik mrzle obkladke, prepovej s smrkanjem pritezati kri nazaj v nos in zamaži v potrebi nosnici s koščkom sterilne gaze. Če po vsem tem krvavenje ne prestane, pokličí zdravnika.

Nevarno je bljuvanje krvi, kri prihaja ali iz pljuč ali iz želodca. Iz pljuč je kri svetlordeča, bolnik jo izkašlje ali pa se mu vlije curkoma iz ust. Pojavlja se pri pljučni jetiki. Bolnik naj mirno leži in naj ne govori. Na prsa mu polagaj mrzle obkladke, dajaj mu koščke ledu ali pa osoljene vode. Opojnih pijac ne dajaj. Iz želodca bljuva bolnik temnordečo kri, pomešano tudi z ostanki jedil. Pojavlja se pri želodčnem uljesu. Brezpogojen mir, na želodec polagaj

mrzle obkladke in dajaj uživati koščke ledu. Zdravniška pomoč je v obeh slučajih nujno potrebna.

Iz črev krvavi bolnik pri stolici (griza, črevesni katar, trebušni legar). Pokličí zdravnika! Manj nevarno je krvavenje, ki ima svoj povod v zlati žili ali hemeroidih.

Krvavenje iz maternice se dogaja često in potrebuje nujne strokovne pomoči. Položi žensko tako, da bo imela trup in glavo nižje in kolena pritegnjena k sebi; pokličí zdravnika ali pa jo pošlji v bolnico. Pri mladih, nepoučenih dekletih povzroča mnogo strahu prvi pojav periodičnega krvavenja iz maternice, t. j. menstruacija ali »perilo«. Naloga matere je, da pripravi dekle na to že popreje s primernim pojasnilom.

(„Prva pomoč v nezgodah“)

Kakšne osebe navadno dolgo žive, če se seveda same ne pokvarijo in če ne obole za nalezljivo boleznijo? Kako mora biti človek že po naravi ustvarjen, da lahko vzdrži dolge življenske napore? Strokovnjaki pravijo, da se more-to določiti šele pri odraslem človeku, pri 21—24 letnem, ko je že docela razvit in se pri njem že lahko dožene podedovanost, vpliv razvoja, podnebja, infekcijskih bolezni in sl. Vsekakor pa je telesni ustroj sam tudi važen: Osebe, ki so velike od 150 do 190 cm in ki jim meri proporcionalni obseg prsi 50—55 cm, so polnovredni, normalni ljudje. Proporcionalni obseg prsi dobiš, ako preko prsnih bradavic premeriš prsni obseg pomnožiš s šte. 100 in ga deliš z dolžino telesa. Osebe, ki imajo manj kot 50 cm prsnega obsega, so ozkoprsne; one, ki jim znaša obseg preko 55 cm, so širokoprsne. Med dolgini jih je nad eno tretjino ozkoprsnih; čim starejši so, tem manje jih je, ker se prsi po 25. letu normalno razširjajo. Ako se po 30. letu prsi ne širijo več, je pojav anormalen. Ozkoprsnost je za življenje lahko usodna, ker je često v zvezi z nerazvito muskulaturo, slabostjo notranjih organov in črevesja, z razmeroma majhnim srcem in ozko glavno žilo. Najvažnejši organi trpe na nedostajanju krvi in zato so take osebe podvržene pogostim obolenjem. Zlasti tuberkulozi zapadejo, ako nimajo dovolj tečne hrane in ako morajo delati v neugodnih prostorih. Nagnjeni so k malokrvnosti.

Skrbi tudi za lepoto rok. Pravijo: kdor dela, ne more imeti lepih rok. Pa to ni popolnoma res. Če malo paziš, pa boš imela tudi zdelane roke lepe, čiste in precej gladke. Ni grdo, če se ti poznajo žulji na dlani; le toliko si varuj roke — če moraš namreč tudi šivati ali pa zahajati v družbo — da ne boš imela preveč raskave kože, zajedene črline in skrhanih nohtov. Letošnjo zimo so morale ženske neprestano kuriti peči in stidilnike pospravljati, premog prekladati, si plega na mrzlo hoditi, pa je bilo joj njihovim

rokam. Kaj samo lepota, tudi bolele so jih! Marsikatera je imela otekle ali celo ranjene od ozeblin. Pa če bi postopala drugače, bi bila morda vendar na boljšem:

Nikdar ne prijemlji vročih ali črnih loncev z golo roko, nego vedno le s cunjjo. Ne pobiraj pepela in ne nakladaj premoza z golo roko, nego si natikaj staro rokavico ali pa tudi nogavico. Če se ti ogljen prah zaje v kožo, se ga boš težko rešila. Kadar pomivaš, si nazadnje roke dobro izmij s toplo vodo in z milom in prav močno obriši. Če pustiš kožo vlažno, ti bo razpokala. Večkrat, posebno pa zvečer, si utri roke z limono ali z glicerinom; če nimaš drugega, vsaj z zrcnem masla. Ko se zjutraj umivaš, si obriši prste tako, da si z brisačo podgrneš kožico od nohta, da se ne bo preveč zarastla črez noht, kar ni lepo. Ko umivaš prikuhanu posodo, je ne drgni z nohtmi, da se ti ne skrhajo; taki nohti se pri sivanju zatikajo, včasih se tudi zacesnejo in bole; obgriznjeni, skrhani in do živega odrezani nohti seveda niso estetični. Prikuhanu posodo odrgni z leseno trščico, žlica se namreč obrusi in tudi posodi škoduje, posebno emajlirani. Črni nohtovi so seveda še grši kakor premajhni. Čisti si jih z leseno ali koščeno palčico, ne pa s škarjami, ki ti preveč odločijo kožo.

Vsa ta nega rok ni znak nečimurnosti in ženska ne porabi prav nič časa za tako manikiranje. To opravi mimogrede pri delu in umivanju.

Gospodinjstvo.

Kako je negovati azaleje? Azaleja, latinsko *Azalea indica*, je rastlina skalnih reber Himalajskega pogorja v Aziji. Ona je sorodnica našega planinskega sleza ali rododendrona. To dejstvo nam že mariskaj pove, kako moramo ravnati s to rastlino. V prvi vrsti je ne smemo postavljati v pregorko sobo in tudi v zalohlo in premalo zračno ne, ker rastlina po svoji naravi zahteva čisti in hladni planinski zrak. Zato jo postavimo v začetku maja na vrt, kjer ostane do začetka oktobra. Najprikladnejše mesto na vrtu je zanj pošenca pod kakim redkim drevesom ali še bolje pod latnikom. Na takem mestu pogrezemo lonec z rastlino do roba v zemljo. Zalivanje je tu le ob večji suši potrebno, drugače dasta dovoljno vlago loncu dež in zemlja okoli lonca. Odrastle in že cvetoče rastline ni potrebno več let presaditi. Azaleje ljubijo bolj širok lonec in bolj peščno zemljo, kakor se pri nas nahaja med skalovjem v skalnatih rebrih, kjer se trava leto za leto nepokošena posuši. Najbolj škodi azalejam, če jih takrat, ko začnejo azaleje poganjati cvetno brstje, pustiš dalje časa brez zalivanja, da se vsled tega zemlja v

loncu preveč posuši. Take azaleje začno hitro hirati in nanje se naselijo razne uši.

Do razvitka cvetnega brstja prija azalejam najbolj toplota od 4—8° C v kaki svetli sobi v bližini okna. Višja toplota privabi na liste azalej razne škodljivce, ki povzročijo prezgodnje odpadanje listov. Kakor hitro se razvije cvetno brstje tako močno, da pokaže barvo, se lahko postavi azaleja na toplejše mesto, če želiš, da bo rastlina prej cvetela. Vse prezgodnje poganjke, ki se ob brstju prikažejo, odščipni, ker škodijo brstju. Ko azaleje odcveto, se obrežejo, in sicer samo toliko, kolikor je za lepo obliko rastlin potrebno. Mlade in tudi še rastoče rastline se tedaj tudi presadijo.

Kako je gojiti ciklame? Ker je vzgajanje ciklam iz semena četudi zanimivo vendar precej težavno opravilo, ki zahteva mnogo spretnosti in razumevanja, je najbolje, da si v mesecu avgustu in septembru kupimo v semenskih trgovinah gomolje ciklam. Na prodaj je več vrst ciklam, ki se ločijo po barvi in velikosti ter obliki cveta. Največji svet imajo »Papillo« in »Rokoko«-ciklame. Pitome ciklame niso vzgojene iz našega gozdnega ciklama ali »korčka«, kakor ji pravijo v nekaterih krajih, ampak izvirajo od perzijskih ciklam. Zato se pitoma ciklama imenuje po latinsko *Cyclamen persicum*. Kupljene gomolje vsadimo v srednje velike lonce, katere smo prej napolnili z mešanico vrtno, gozdno in travne zemlje. Pri sajenju gomoljev moramo paziti, da gomolji vsadimo le do dveh tretjin globoko ter da ga ne zatlačimo preveč na trdo z zemljo. Nato dobro zalijemo zemljo okoli vsajenega gomolja in lonec postavimo na svetlo, a ne preveč solnčno okno. Dokler se ne pojavi cvetno brstje, moramo imeti ciklame le v hladni sobi in še-le pozneje smemo lonec postaviti bolj na toplo mesto. Pri zalivanju moramo paziti, da ne zlijemo vode med brstje na gomolju, ker to lahko povzroča gnitje gomolja. Po dovršenem cvetenju prenehajmo počasi z zalivanjem, da se listi polagoma posušijo in da pride s tem rastlina do potrebnega počitka. Z zalivanjem pričnemo še-le v juliju in avgustu, ko rastlina zopet poganja. Kdor tega pravila ne bo upošteval, ne bo imel nikdar več lepih in cvetočih ciklam.

Just Ušaj.

Omivanje oken. Včasih so omivali okna samo parkrat v letu. To je bilo važno, zamudno delo. Treba je bilo dosti vode, mokrih in suhih cunj, gobe, včasih celo usnjelih krp. Praktična gospodinja dela danes drugače, pa ima vedno čiste šipe. Kakor hitro se nabere na njih prah, jih takoj zbrise s čisto cunjjo; če so umazane od prahu in dežja, jih zdrgne s časopisnim papirjem ali s kredno. Kredni prah se dene v tanko vre-

čico, se prav malo pomoči z vodo in drgne po šipi. Najbolje je, da se začne sredi šipe in se potem drgne v krogu proti robovom, da se naposled očistijo tudi voglički. Potem se pa šipa zbrši še s čisto krpo. Tudi voda, v kateri raztopiš nekoliko soli, svetlo in hitro opere okna.

Kuhinja.

Za zlete. Poleg jeterne pastete jemljemo na zlete tudi marinirana jajca, ki dolgo trajajo, so pripravna za prtljago in tudi izdatna. Zavri kvašo (paco) iz kisa, vode, lovorjeverga lista, popra in soli. Deni vsake začimbe precej, da bo kvaša ostra in pikantna. V vrelo deni jajca in jih kuhaj četrtr ure. Rabiš jih, kadar hočeš, ker se ti ne bodo zlepa pokvarila. Marinirana jajca so rujavkasta, pa to ne škodi, ker so taka le od dolgega kuhanja.

Gresove kocke v juhi. V vrelo slano vodo vrzi kos surovega masla, da se raztopi. Potem primešaj še toliko pšeničnega zdroba (gresa), da se zgosti nekako v redek žganec. Seveda moraš neprestano mešati. Odstavi potem od ognja, pa stresi ta žganec na mrzel moker krožnik in pogladi s kuhalnico tako, da gres pokrije krožnik kakor prst debela plast. Zreži nato na kvadratne ploščice in daj po dve, tri ali štiri na krožnik ter nalij nanje vrele juhe. Če vtisneš z žličko v vsako kocko malo zrezanega drobnjaka (lukeka, šnitliha), pa bo krožnik tudi za oko zelo prijeten. Ne devaj pa masli mesto masla; s tem boš okus pokvarila.

Kako kuham kakao? Saj bi ga večkrat napravila, pa se mi ne posreči: na dnu šalice mi ostanejo grenki svaljki; pa tudi lonec, v katerem kuham, se tako umaže, včasih še prikuha, da ga s težavo omijem. — Res je to; ali kuhaj ga tako: Pripravi si toliko šalic, kolikor oseb imaš pri mizi. V vsako deni zvrhano žličko kakava in istotoliko sladkorne sipe in dobro, dobro zmešaj, da se kakao enakomerno pomeša s sladkorjem. Sedaj šele vlij v vsako čašo žlico mleka, mrzlega ali toplega, lahko tudi vode, in zopet malo mešaj; saj se ti bo takoj napravila gladka kašica. Nato pa vlij v vsako posodico vrelega mleka in nič več ne mešaj, nego serviraj kar tako. Vsaka oseba si potem sama pomeša in morda še osladi. Na ta način pripravljen kakao ohrani svoj prijetni, aromatični vonj in je lepo čist. Nekateri zakuhajo kakao v vrelo mleko, ali pri tem izgubi aromo in ima bolj okus po mleku nego po kavu. P.

Ocvrte žemlje. Žemljo razpolovi, pomoči v mleko; ožmi, povaljaj v moki, nato v raztepenem jajcu in še v drobtinah. Peci jo na razbeljeni zabeli, potresi s cimetom in sladkorjem ter serviraj s kompotom.

Iz naše skrinje. OBIČAJI V TRŽAŠKI OKOLICI.

(Nadaljevanje.)

Birma.

Kako so se pripravljali, učili in skrbeli, ko jim je bilo odločeno, da pojdejo tisto leto k birmi. No teh občutkov se pač vsi še spominjamo, kajti spomin na birmo ostane pač neizbrisen. Naravno je torej, da je tak važen dan tudi nekako posvečen s posebnimi navadami, ki se razlikujejo od kraja do kraja s posebnimi šegami kot nekakimi znaki duševnega varuštva, ki ga prevzamejo botri nad birmanci. V naši vasi blizu Trsta in v drugih okoliških vaseh je bil ta dan posebno slavnosten, ker v vas samo škof ni nikoli prišel birmat, ampak so morali hoditi vsi birmanci v mesto, bolj redko pa v kako sosedno župnijsko cerkev, kamor je po posebnem slučaju prišel škof birmat.

Najraje so se botri in botrice s svojimi birmanci zbrali ter skupno odšli bodisi z vlakom bodisi s kakim vozom v Trst. Deklice so navadno ob tej priliki dobile svojo prvo narodno nošo in kaj ljubke so bile v svojih ličnih snežnobelih «kamizotih». Drugi obredi tega slavnostnega dne si precej sličejo, povsod so na ta dan manjše ali večje pojedine, samo obdarovanje birmancev s strani botrov je bilo tamkaj originalno. Poleg kakega dragocenega darila, kar je sedaj vedno bolj v navadi, n. pr. uhani, verizica, ako že ne zapesnica za deklice, za dečke pa pragmatična ura z verizico, so bili v navadi in od birmancev najbolj čislani «kolači». — Pa kako to? Kolači so bili razne vrste, piškotni, sladkorni, mandeljnovi etc., v premeru kakih 10—12 cm, nanizani na dolg trak, seveda iz svile in dovolj močan, da jih je nesel svojih sto pa tudi več, in to sladko verizico so obesili po birmi botri svojim birmancem okoli vratu in s tem okrasom, lepim in sladkim, so se postavljali birmanci po vasi potem, ko so se vrnili iz mesta.

Spominjam se, da se je peljalo nekoč polna «žardinjera» birmancev in birmank, botric in botrkov (botrice tudi lepo v narodni noši); ko so se vračali, je imel vsak birmanec svojo sladko verizico okoli vratu, da mu je segala do kolen ali pa skoro do tal. To je bilo občudovanja, pa še malo zavisti od strani manjših, ki niso bili tako srečni, da bi bili tudi šli k sv. birmi.

Bila je potem še lepa navada, da birmanec ni snedel sam vseh svojih kolačev, ampak jih je razdelil med domače in sorodnike, pa tudi duhovnih ter učitelj sta dobila svoj delež. No bili so prav dobri in

z nekako otožnostjo se jih še spominjam, saj sem se tista leta še jaz veselila birmine in kolačev.

Ti kolači so tudi v Baški dolini v navadi, vendar na drugi način. Tamkaj obdari boter birmance s kolači, ki pa so iz navadnega rahlega testa in sladki, veliki pa kot navadni šarteljni, spleteni v kite, kakor naš znani «pan de Milano», le zaokroženi v kolač. Teh podarijo botri birmancu kakih 15–30 komadov, razne velikosti, večje in manjše, in birmanec jih nese po slavnosti in pojedini v papir zavite domov, ne kaže jih javno in tudi nima nikake dolžnosti, da bi jih daroval sorodnikom ali znancem.

Rosandra.

O lepem vedenju.

(Nadaljevanje.)

Vloga gospodinje.

Gospodinja, ki da na ugled in sloves, ne pripravlja jedi, kot se pripravljajo in jedo povsod, ampak ve in zna svoji kuhi pridelati osebno noto, ki ostane nepozabna. Razen tega tudi ni kuha edina reč, kateri je treba posvetiti vso pazljivost; jedilni list, vabila, čin in razporedba gostov, namizno perilo, posoda, srebrna in kristalna posoda, svežost cvetlic, temperatura obednice, pijača, razsvetljava so enake važnosti, ker njih zanemarjanje povzroča neprijetna presenečenja. Gospodinja gre čast, če pojedina dobro uspe, kakor gre njej tudi odgovornost za nedostatke.

Gospodinja ne sme svojih gostov niti za trenotek zapustiti. Ona se mora samo z njimi baviti med obedom in to s prijaznim in simpatičnim vedenjem.

Ona mora vse videti in vsakemu gostu hitro nuditi, ako mu kaj primanjkuje. Posebno mora paziti na svoje sosede na desni in levi, ker so to vedno najodličnejši gostje.

Ako se med obedom pripeti kaka nezgodica ali nepravilnost, se naj gospodinja ne kaže nejevoljna in razburjena. Če kdo izmed gostov slučajno sam je verugič ponujeno jed, vzame tudi gospodinja vdrugeč.

Ona je, ki vodi konverzациjo. Ona prehaja od teme, ki bi povzročala preživahno ali preburno konverzациjo na kak drugi predmet. O politiki naj se pri pojedinah nikdar ne govori.

Gospodinja da znamenje, da je obed končan s tem, da vstane od mize in gre prva s svojim sosedom v salon. Tu ona servira črno kavo in liker. Ona ali gospodar tudi pozivljata goste, da lahko pusijo.

Po obedu.

Pojedina ne sme, če je še tako obsirna, trajati čez dve uri. Kadar se prične pojedina

ob osmi uri, gostje odidejo iz obednice v salon okoli desete ure.

Kava, likerji in cigare se po pojedini servirajo v salonu. Gospodje pijejo črno kavo stojé in odlože prazno skodelico sami na podnose na mizi. Mlade gospodične pomagajo gospodinjini pri točenju kave. Gospodične odvezemajo samo damam izpraznjene skodelice in jih odnašajo.

Ponekod je v navadi, da se črna kava servira v obednici, in se potem, ko prične gospodje kaditi, dame in nekadilci odmaknejo v salon. Dame pa, ki tudi kade, ostanejo v obednici. (Dalje prih.)

Književna poročila.

Cena knjigam, ki so izšle pri Belo-modri knjižnici v Ljubljani:

Dr. Alma Sodnik: Zgodovinski razvoj estetskih problemov, broš. Din 100.—; vez. Din 115.—.

Komanova: Na Gorenščem je fletno, broš. Din 15.—.

Zofka Kvedrova: Vladka, Mitka in Mirica, (nadaljevanje Vladke in Mitke, izšlo l. 1928. v Vodnikovi družbi), broš. Din 12.—; vez. Din 20.—.

Grošljeva: Mladirad za god, voščilna knjiga, broš. Din 12.—; vez. Din 20.—.

Nikoličeva: Pravlјice o Gralu, broš. Din 20.—; vez. Din 25.—.

Jezernikova: Tri pravljice, Din. 24.

Jezernikova: O kresničku, ki je izgubil lučko, slikanca, Din. 15.—.

Moravčeva: Iz francoske meščanske kuhinje, broš. Din 105.—; vez. Din 115.—.

Poštnina se zaračuna posebej. Naročila sprejema: Belo-modra knjižnica, Ljubljana, Dunajska c. 1 a/V.

Naročnikom «Ženskega sveta» 10% popust.

Schakespeare-županičeva «Zimska pravljica» stane broš. Din. 40.—; vez. Din. 48 in se dobi po vseh knjigarnah.

«Slovenska religiozna lirika», izbral in uredil France Vodnik; stane broš. Din 20.—; vez. Din 40.—. Dobi se tudi po vseh knjigarnah.

Že po zunanosti zelo okusna in lepa knjižica predstavlja antologijo naših religioznih lirskih pesmi. Urednikove uvodne in zaključne besede so primeren dodatek za globlje razumevanje te zbirke in dajo knjiži še posebno literarno vrednost. Čitateljem, ki imajo zmisel za lepe duhovne vžitke, prav toplo priporočamo to knjižico.

Perilno blago za damske in
otroške obleke z znamko

Indanthren'

obdrži barvo v perilu in
na solncu. Dobi se

pri

A. & E. Skaberne

Mestna hranilnica ljubljanska

GRADSKA ŠTEDIONICA

Ljubljana - Prešernova ulica

Telefon 16. — Ustanovljena l. 1889 — Poštni ček 10.533.

Stanje vloženega denarja nad 300 milijonov dinarjev. — Stanje
vloženega denarja nad 1200 milijonov kron.

Sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer
proti najugodnejšemu obrestovanju. Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti
dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti. - Jamstvo
za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod,
ker jamci zanj poleg lastnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem pre-
moženjem ter dayčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča de-
nar nedoletnih, župnijski uradi, cerkveni in občine občinski denar.

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši
hranilnici, ker je popolnoma varen.

VEDNO
PRIHAJAJOČE
NOVOSTI

A.E. SKABERNE
LJUBLJANA.